

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA**

Diplomová práce

**AUTORSKOPRÁVNÍ OCHRANA
POČÍTAČOVÉHO PROGRAMU,
SOFTWARE JAKO SLUŽBA**

Viktor Kalabza

Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního
Vedoucí diplomové práce: JUDr. Irena Holcová
Datum uzavření rukopisu: 15. 5. 2012

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně, řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita k získání jiného ani stejného titulu.

V Pardubicích dne 15. 5. 2012

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí této diplomové práce, JUDr. Ireně Holcové, za cenné rady i její celkový osobní přístup.

OBSAH

I. ÚVOD

1. Pár slov úvodem.....6
2. Cíle práce.....7
3. Vybrané pojmy7

II. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO A EVROPSKÉHO PRÁVA

1. K otázce použitelnosti českého právního řádu11
2. Mezinárodní smlouvy13
 - 2.1. Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl14
 - 2.2. Ženevská všeobecná úmluva o právu autorském.....14
 - 2.3. Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS).....14
 - 2.4. Internetové úmluvy WIPO.....15
3. Právo Evropské unie15
 - 3.1. Směrnice EP a Rady 2009/24/ES, o právní ochraně počítačových programů.....16

III. AUTORSKÝ ZÁKON

1. Povaha autorského zákona18
2. Počítačový program jako předmět autorskoprávní ochrany19
3. Autorství, spoluautorství, díla zaměstnanecká a díla souborná21
 - 3.1. Spoluautorství22
 - 3.2. Zaměstnanecké dílo22
 - 3.3. Kolektivní dílo24
 - 3.4. Dílo souborné24
4. Osobnostní práva.....25
5. Majetková práva26
 - 5.1. Rozmnožování díla27

5.2. Rozšiřování počítačového programu a problematika vyčerpání práva.....	29
5.3. Pronájem a půjčování	31
5.4. Vystavování.....	32
5.5. Sdělování veřejnosti	33
6. Licenční smlouva.....	37
6.1. Licence výhradní a nevýhradní.....	37
6.2. Podstatné náležitosti licenční smlouvy.....	38
6.3. Pravidelné obsahové náležitosti licenčních smluv	38
6.4. Zvláštní způsoby uzavírání licenčních smluv.....	39
IV. SOFTWARE JAKO SLUŽBA (SAAS)	
1. Cloud computing.....	41
2. Východiska modelu SaaS	42
2.1. Vzdálený přístup, serverové instalace, hostovaný software.....	42
2.2. Virtualizace	43
3. Co je SaaS?	44
4. Licence a Saas	45
5. Smlouva o SaaS.....	47
V. ZÁVĚR A NĚKTERÁ AKTUÁLNÍ TÉMATA	50
Použité prameny	54
Summary	60

I. ÚVOD

1. Pár slov úvodem

Zatímco vlastnické právo a některé další základní soukromoprávní instituty byly detailně propracovány a kodifikovány již ve starém Římě, právo duševního vlastnictví je v naší právní kultuře odvětvím poměrně novým. První moderní autorskoprávní předpisy datujeme do 18. století, a na našem území dokonce až na konec století devatenáctého¹. „IT právo“ a práva k počítačovým programům jsou pak něčím zcela novým. Vždyť k masovému rozšíření osobních počítačů došlo až v poslední třetině 20. století a k rozšíření Internetu teprve v jeho samotném závěru. Přitom ani současný stav není něčím ustáleným, neměnným. Technologický vývoj v oblasti výpočetní techniky probíhá překotným tempem a počítače se stávají stále méně postradatelnou součástí téměř všech oblastí lidské činnosti.

S tím souvisí obrovský rozmach a rostoucí ekonomický význam „IT průmyslu“, producenty softwaru nevyjímaje. Jejich požadavek na účinnou právní ochranu jejich produktů je pochopitelný a zcela oprávněný. Na jedné straně je zde tedy naléhavá praktická potřeba účinné právní ochrany počítačových programů a na straně druhé již zmíněné komplikace – relativní novost celého právního odvětví a neustálý, nebývale rychlý technologický rozvoj, které činí téměř nemožným nalézt optimální, univerzální, všeobecně přijímaná řešení.

Přitom sporné otázky nejsou pouze dílčího charakteru. Již samotná koncepce autorskoprávní ochrany počítačových programů je více než problematická. Účelové připodobnění počítačových programů k dílům literárním bylo zřejmě nejschůdnější z navrhovaných variant řešení², zdaleka ne však řešením ideálním. V Evropě často diskutovaná možnost ochrany průmyslověprávní pomocí tzv. „softwarových patentů“³ je nicméně dle mého názoru obecně vhodná ještě méně. Hovořit o „novosti“ a „vynálezecké činnosti“ nebo obdobných pojmech je v případě vývoje počítačových programů poněkud nadsazené a „benevolentnější“ hodnocení těchto kritérií nutně vede k nepřijatelnému kladení překážek technologickému pokroku. Vhodná by mohla být v omezené míře u skutečně zcela originálních, nových řešení. Navíc je třeba si uvědomit, že počítačové programy nejsou chráněny pouze právem autorským, případně správním či trestním. Zdrojové kódy, informace o funkcionalitě připravovaných softwarových produktů apod. bývají zároveň obchodním tajemstvím. Jeho vyzrazení a další nežádoucí způsoby jednání jsou chráněny právem proti nekalé soutěži. Jestliže by bylo softwarové právo koncipováno jako specifické právo svého druhu, nikterak bychom se tím nevyhnuli řešení klíčových otázek – co konkrétně má být předmětem ochrany a kdo

¹ zákon č. 197/1895 ř. z., o právu původském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým

² Asimilaci počítačového programu k dílu literárnímu a vůbec zařazení počítačových programů do systému autorského práva přitom předcházely dlouhé debaty, zejména v 70. letech minulého století, kdy byla vedle ochrany patentové a obchodně-právní zvažována též ochrana počítačových programů sui generis. Návrh vzorových ustanovení WIPO k ochraně softwaru z roku 1978 například počítal s ochranou, která by se blížila systému autorského práva, předpokládala však mj. registraci počítačových programů a 25letou dobu ochrany.

³ k upřesnění toho, co bylo skutečně navrhováno, více viz dále

by měl být nositelem práv k počítačovému programu. Přitom již v autorském právu platí pro počítačové programy vzhledem k jejich specifické povaze mnohé zvláštnosti a odchylky oproti typickým autorskoprávně chráněným dílům a lze očekávat, že jich bude postupem času přibývat.

Značné praktické potíže činí v době Internetu odlišnosti právních úprav jednotlivých států, zejména pak rozdíly mezi evropskou kontinentální právní kulturou a kulturou anglo-americkou (například v problematice uzavírání licenčních smluv). V této práci vycházím zejména z českého autorského zákona s nutným přesahem především do práva evropského.

2. Cíle práce

Velká část českých odborných publikací a článků na téma autorskoprávní ochrany počítačových programů se omezuje na popis právní úpravy obsažené v autorském zákoně, aniž by se zabývala některými významnými praktickými otázkami. Jiné, zejména ty určené spíše pracovníkům v oblasti IT než právníkům, se naopak velmi úzce zaměřují na konkrétní praktickou problematiku bez osvětlení širších právních souvislostí a bez hlubších teoretických úvah. Cílem této práce je oba tyto přístupy spojit, respektive najít mezi nimi určitý kompromis. Obecný výklad a výklad platného práva proložím souvisejícími praktickými otázkami se zaměřením na problémy, které dosud zůstávaly stranou teoretického zájmu nebo nebyly jednoznačně rozřešeny. Zvláštní pozornost při tom bude věnována různým způsobům šíření počítačových programů prostřednictvím sítě Internet, přičemž samostatná kapitola bude vyhrazena aktuálnímu fenoménu softwaru jako služby. Je zřejmé, že pokud ohledně některých otázek zákon mlčí ani nedává jiné vodítko pro jejich zodpovězení a ustálená judikatura neexistuje, lze mít na jejich řešení různé názory. Přesto se pokusím o zodpovězení takových otázek nevyhýbám. Uvedené závěry mohou být předmětem další diskuze.

3. Vybrané pojmy

V úvodu se sluší vymezit některé pojmy, které budou v této práci používány. Mnohé z nich se přitom hojně vyskytují i v relevantních právních předpisech, aniž by existovala jejich legální definice.

Počítač

Legální definici počítače budeme hledat v právních rádech marně. I mnohé technické definice se omezují spíše na popis osobního počítače a obdobných zařízení. Správnější se jeví vymezení obecnější, charakterizující samotný princip fungování počítače. Tak například anglická verze Wikipedie počítač definuje jako „*programovatelný stroj navržený tak, aby postupně a automaticky prováděl sekvence aritmetických nebo logických operací. Jednotlivá sekvence přitom může být snadno změněna, a počítač tak dovede řešit více druhů problémů.*“⁴. Encyklopedie Britannica se spokojuje se stručnou charakteristikou počítače

⁴ „*A computer is a programmable machine designed to sequentially and automatically carry out a sequence of arithmetic or logical operations. The particular sequence of operations can be changed readily, allowing the computer to solve more than one kind of problem.*“ Citováno z: *Computer*. Wikipedia [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://en.wikipedia.org/wiki/Computer>>

jako „zařízení pro zpracování, ukládání a zobrazování informací.“⁵ Přijmeme-li tyto definice, je zřejmé, že počítačem můžeme nazývat celou řadu různých elektronických zařízení.

Počítačový program

Ani legální definici počítačového programu v českém autorském zákoně⁶ nenalezneme. Ten ve svém § 65 odst. 1, v souladu se Směrnicí Rady ES 91/250/EHS o právní ochraně počítačových programů⁷, pouze uvádí, že „počítačový program, bez ohledu na formu jeho vyjádření, včetně přípravných koncepčních materiálů, je chráněn jako dílo literární“. Definice počítačového programu nebyla na radu expertů do uvedené směrnice zařazena z důvodu, aby se směrnice nestala vzhledem k rychlému vývoji technologií v dohledné době zastaralou.

Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o autorském právu z roku 1996 (WIPO Copyright Treaty, WCT) rovněž žádnou definici počítačového programu nenabízí. Během přípravných prací na WCT však došlo ke shodě, že za stále platnou je třeba považovat definici uvedenou v Modelových ustanoveních WIPO k právní ochraně počítačových programů, určených pro národní zákonodárce. Ta zní takto: „*Počítačovým programem* se rozumí sada instrukcí, které, pokud jsou zaznamenány na strojově čitelném médiu, jsou schopny přístroji umožnit zpracovávání informací ve smyslu vyjadřovat nebo vykonávat určité funkce nebo úkoly nebo dosahovat určitých výsledků.“⁸. Tomuto vymezení potom v zásadě odpovídají ustanovení právních předpisů států, které se rozhodly pojem počítačového programu ve svém právním řádu zakotvit.⁹

Uvedená definice je dle mého názoru dostatečně široká, a považuji za žádoucí, aby i český zákonodárce v obdobném smyslu počítačový program v autorském zákoně vzhledem k právní jistotě vymezil. Byť by případným výkladovým problémům v budoucnu zřejmě nebylo možné zabránit, případná novelizace autorského zákona zohledňující technologický rozvoj je procesem daleko snazším než provádět podobné změny na úrovni mnohostranných mezinárodních smluv nebo právních norem Evropské unie. A pokud i v současnosti existuje nejistota, zda určitá data uložená v počítači lze považovat za počítačový program či nikoliv, pak absence jakékoliv, byť nedokonalé, definice řešení otázky nikterak neulehčuje.

Pod spojením „počítačový program“ si v každém případě nelze představovat pouze sofistikovaný softwarový produkt, ale například i jednoduché skripty, které jsou součástí většiny moder-

⁵ „*computer, device for processing, storing, and displaying information*“. Citováno z: *Computer*. Encyclopaedia Britannica [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/130429/computer>>

⁶ zákon číslo 121/2000 Sb., o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, dále jen autorský zákon nebo AutZ.

⁷ nyní rekodifikována pod číslem 2009/24/ES, dále jen směrnice o ochraně počítačových programů

⁸ „*computer program* means a set of instructions capable, when incorporated in a machine-readable medium, of causing a machine having information-processing capabilities to indicate, perform or achieve a particular function, task or result“. Citováno z: *Digital Ecosystem*. WIPO [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/wipo_ip_cm_07/wipo_ip_cm_07_www_82573.pdf>

⁹ Např. slovenský autorský zákon počítačový program definuje takto: „*Počítačový program je súbor príkazov a inštrukcií použitých priamo alebo nepriamo v počítači. Príkazy a inštrukcie môžu byť napísané alebo vyjadrené v zdrojovom kóde alebo v strojovom kóde.*“

ních webových stránek nebo tzv. „firmware“ – počítačový program „oživující“ různá elektronická zařízení od dálkových ovladačů televizorů po mobilní telefony. Jako počítačový program bývají v praxi chráněny mj. i soubory písem (fonty), přičemž písmo samo jako dílo grafické obvykle neobstojí.¹⁰ Obdobně různé zvuky a obrázky coby neoddelitelné součásti grafického rozhraní programu samotným počítačovým programem v tomto smyslu nejsou. Vyjádřením počítačového programu není ani grafické uživatelské rozhraní jako celek.¹¹

Software

Pojem software bývá chápán v několika rovinách.

1) Obecně se pojem software definuje jako „programové vybavení počítače“, což může znamenat jeden nebo více počítačových programů zavedených v počítači nebo pro takové zavedení určených.

2) Konkrétněji bývá za software považován soubor všech počítačových programů zavedených v jednom počítači. Ačkoliv se jedná o definici častou, odporuje běžnému užívání tohoto slova ve spojení „prodej softwaru“, „patentovatelnost softwaru“ nebo „krabicový software“.

3) Pojem „software“ bývá uváděn jako protiklad pojmu „hardware“, přičemž jako hardware se označují fyzické, hmotné součásti počítače. V tomto případě by bylo nutné softwarem rozumět vedle počítačových programů i data jako jsou obrázky, textové dokumenty nebo zvukové nahrávky. Ty se však v praxi samy o sobě za software nepokládají.

4) Pokud za počítačový program považujeme pouhou sadu instrukcí, pak se jako software často označuje komplexnější výtvar, zahrnující například i soubory nápovědy a další přidružená data, v případě krabicového softwaru někdy i hmotné nosiče dat, obaly nebo tištěnou dokumentaci. Vedle samotných počítačových programů tak bude pojem software zahrnovat i jiné formy autorskoprávně chráněných děl a součástí, která díly vůbec nejsou.

Za správné považuji chápání pojmu software ve významu prvním ve spojení s významem uvedeným v bodě 4). Tam, kde to nebude činit praktické obtíže, budu v této práci používat pojmy „počítačový program“ a „software“ v zásadě jako synonyma.

Zdrojový kód

Zdrojový kód (source code) je vyjádření počítačového programu v podobě textu zapsaného v programovacím jazyce, který je následně interpretován jiným počítačovým programem nebo kompilován do spustitelného souboru, složeného ze strojových instrukcí. Jedná se o typické vyjádření počítačového programu, tvořené programátorem a chráněné autorskoprávními předpisy. Zdro-

¹⁰ Takto byla otázka počítačových písem řešena v USA. Více viz např. *The Law on Fonts and Typefaces*. Printed by Erik [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.printedbyerik.com/2011/03/the-law-on-fonts-and-typefaces>>

¹¹ srov. níže

kový kód se běžně s počítačovým programem nedistribuuje. Dostupnost zdrojového kódu je obvyklá u tzv. „open source software“.

Strojový kód

Vyjádření počítačového programu ve formě strojového kódu je sérií instrukcí určenou k přímému provedení procesorem počítače. Strojový kód je obvykle vytvořen kompilací zdrojového kódu. To neplatí, pokud je zdrojový kód přímo interpretován.

Dekompilací strojového kódu je potom možné s větší či menší úspěšností získat opět kód zdrojový. Tento proces bývá často prováděn s úmyslem využít cizí práce pro vlastní, konkurenční produkt, a proto autorský zákon, v souladu se směrnicí o ochraně počítačových programů, dekompilaci připouští pouze pro účely vzájemného funkčního propojení nezávisle vytvořených počítačových programů, a to za splnění dalších podmínek.

II. PRAMENY MEZINÁRODNÍHO A EVROPSKÉHO PRÁVA

1. K otázce použitelnosti českého právního řádu

Pro autorská práva, stejně jako pro práva průmyslová, platí princip „teritoriality“. To znamená, že ochrana určitého výsledku duševní činnosti se poskytuje vždy podle určitého právního řádu, a to státu ochrany. K tomu Z. Kučera uvádí: „*U věcných práv je předmětem práva hmotná věc, fyzicky existující, dostatečně oddělená a mající určitou polohu. Každý právní řád ji bere na vědomí jako určitou hospodářskou hodnotu, sloužící k uspokojování potřeb lidí a přistupuje k právní úpravě vztahů, jejichž je předmětem. Výsledek tvůrčí duševní činnosti či hodnota mu podobná, má-li se stát předmětem práva k nehmotnému statku, musí k tomu splnit určité náležitosti a podmínky stanovené právním řádem.*“¹² Vzhledem k této územní omezenosti neexistuje kolizní norma, která by umožnila vstup práva k nehmotnému statku do oblasti jiného právního řádu.¹³ Přitom nejde jen o určení, zda dílo požívá na území daného státu právní ochrany, ale i o související otázky doby vzniku a trvání subjektivního autorského práva a možností jeho omezení nebo o problematiku výkonu a převoditelnosti majetkových práv. Všechny tyto otázky se tedy vždy musí řídit právním řádem státu, na jehož území se dané právo uplatňuje (zásada „lex loci protectionis“).

Tato teritoriální omezenost v současném globalizovaném světě činí značné praktické obtíže, zejména s ohledem na rozvoj šíření děl po Internetu. Proto někteří teoretici navrhují nahradit zásadu „lex loci protectionis“ zásadou „lex loci origines“, tedy aplikací práva státu, ve kterém dílo či jiný nehmotný statek vznikl. K tomu J. Aujezdský dodává: „*Není totiž z právního a ekonomického pohledu žádoucí, aby společně s překročením státní hranice docházelo ke změnám v osobách nositelů autorských práv k počítačovému programu (či jinému nehmotnému statku).*“¹⁴ Argumenty pro tento přístup mají bezpochyby své opodstatnění, nicméně zůstává otázkou, zda by při jeho aplikování praktických problémů ubylo. Potíže spojené s principem teritoriality se snaží odstraňovat mnohostranné mezinárodní smlouvy, o nichž bude pojednáno níže.

V této souvislosti je vhodné zmínit i problematiku přeshraničního sdělování počítačových programů (jakožto i jiných autorských děl) veřejnosti. Tedy situaci, kdy server, ze kterého je počítačový program stahován (nebo na kterém je spouštěn), je umístěn v jiném státě než počítač, na který se stahuje. Stahovat data z Internetu lze přitom ve kterémkoliv státě světa. Podle tzv. teorie emisní dochází ke sdělování díla veřejnosti pouze ve státě, odkud je dílo sdělováno (tedy ve státě, kde se nachází server), zatímco teorie komunikační zastává názor, že ke sdělování dochází ve všech státech, kde je možné dílo vnímat (stahovat). K tomu ještě přistupuje varianta použití práva státu, ze kterého jsou data na server nahrávána, pokud se tato místa liší. V případě komunikační teorie, jejíž

¹² KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 6. opravené a doplněné vydání, Brno: Doplněk, 1994, s. 281

¹³ *tamtéž*, s. 282

¹⁴ AUJEZDSKÝ, J. *Licence*. Root.cz [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.root.cz/specially/licence/>>

aplikace ve světě převažuje¹⁵, je zřejmé, že je nemožné vyhovět požadavkům prakticky všech existujících právních řádů. Teorie emisní pak vede k nežádoucímu jednání, kdy jsou servery s „nelegálními daty“ umístěny ve státech s nedostatečnou autorskoprávní ochranou.¹⁶ I přes zřejmě oprávněně namítanou neudržitelnost uplatňování komunikační teorie pro sdělování děl prostřednictvím Internetu, považuji tuto teorii za správnější. Je pravda, že, striktně vzato, k samotnému aktu zpřístupnění (a tedy užití díla) vždy dojde v jediném státě (který může být navíc odlišný od státu, kde je umístěn server, na kterém jsou příslušná data trvale uložena – viz výše), podstatou tohoto způsobu užití díla ovšem je, že je dílo zpravidla přístupné odkudkoliv komukoliv. Na jednotlivé fáze sdělování by nemělo být pohlíženo zcela izolovaně. Ten, kdo dílo na Internetu zpřístupní, by měl být automaticky odpovědný i za to, že je dílo dále užíváno – sdělováno a stahováno, neboť k tomu jeho jednání směřovalo. Pokud by tomu tak být nemělo, nabízí se výklad, že sdělování díla veřejnosti provádí široké spektrum provozovatelů služeb informační společnosti, kteří se na jeho přenosu podílejí.¹⁷ Takový výklad je také opodstatněný, nicméně ještě méně „udržitelný“. V současnosti se lze i na Internetu setkat s různými územními omezeními, zejména v případě rozhlasového a televizního vysílání provozovaného online a také na různých portálech nabízejících ke zhlédnutí videozáznamy (např. YouTube). Nejedná se tedy o technicky neřešitelný problém (byť zkušenějšímu uživateli nemusí činit větší obtíže tato omezení, založená na zjištění IP adresy počítače koncového uživatele, obejít).

Kolizní problematika podle mezinárodního práva soukromého naopak nastává v závazkových vztazích, kdy je třeba určit, kterým právním řádem se bude konkrétní závazkový právní vztah týkající se autorského díla (v případě počítačových programů typicky licenční smlouva) řídit. Národní kolizní úprava obsažená v zákoně č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů se od 1. 7. 2006 v důsledku ratifikace Úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Římská úmluva) neaplikuje. S účinností od 17. 12. 2009 pak v členských státech EU tuto úmluvu nahradilo nařízení Řím I¹⁸.

Všechny tři uvedené právní předpisy na prvním místě preferují aplikaci práva zvoleného smluvními stranami, přičemž pokud k volbě práva nedojde, neobsahují výslovné ustanovení o rozhodném právu pro licenční smlouvy. Podle čl. 4 odst. 2 nařízení platí, že pokud není režim dané smlouvy kolizní normou výslovně upraven, řídí se smlouva *právem země, v níž má strana, která je povinna poskytnout plnění charakteristické pro smlouvu, své obvyklé bydliště*. Někteří poukazují, že v případě licenčních smluv je však v souladu s ustanovením následujícího odstavce mnohdy na místě použít právo země, s níž je smlouva *zjevně úzceji spojena*. Nalézt nejužší spojení může být přitom často obtížné. V úvahu přicházejí, vedle práva země, ve které má poskytovatel licence bydliště, resp. sídlo, zejména právo určené podle místa smluvního plnění, právo země pobytu nabyvatele licence nebo

¹⁵ TELEEC, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon – komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 219

¹⁶ více viz např. ČERMÁK, J. *Vztah principu teritoriality a polohy serveru při určení rozhodného autorského práva na Internetu*. IT-právo, 2001 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=47573>>

¹⁷ srov. také závěr této práce

¹⁸ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I)

právo místa ochrany licence.¹⁹ Všechny uvedené přístupy mají bezpochyby svá opodstatnění a v případě konkrétních závazkových vztahů založených licenční smlouvou se může jevit ten či onen vhodnějším. Bez zajímavosti není, že v navrhovaném znění nařízení ustanovení čl. 4 odst. 1 písm. f) znělo: „*smlouva týkající se duševního nebo průmyslového vlastnictví se řídí právem země, v níž osoba, která převádí nebo uděluje práva, má obvyklé bydliště*“. Zejména v prostředí internetu se toto pojetí zřejmě jeví vhodnějším.²⁰ I podle přijatého znění nařízení by mělo být rozhodné právo pro licenční smlouvy určováno tímto způsobem, přičemž lze patrně připustit, že pokud by to v případě konkrétních závazkových vztahů neodpovídalo jejich rozumnému uspořádání a nejužší spojení by bylo zjevně nutné hledat jinde, pak by bylo možné určit rozhodné právo i jinak.

2. Mezinárodní smlouvy

Ambicí mezinárodního společenství není celosvětově unifikovat systém autorského práva a odstraňovat některé zásadní koncepční odlišnosti v různých právních řádech a kulturách (např. autorství právnických osob či převoditelnost majetkových práv). Něco takového by ani nebylo odůvodněno naléhavou praktickou potřebou. Mezinárodní smlouvy v této oblasti se zejména soustředí na stanovení určité minimální úrovně ochrany autorských práv a později také na jejich účinné vynucování, s ohledem na rostoucí význam „IT průmyslu“ (a též průmyslu hudebního a filmového) v mezinárodním obchodu.

Co se týká Internetu a boje proti počítačovému pirátství, poměrně snadno se podařilo nalézt shodu v některých dílčích otázkách (např. ve věcech technických prostředků ochrany nebo elektronické správy práv). Naproti tomu za stále otevřenou lze v zásadě považovat problematiku odpovědnosti poskytovatelů služeb informační společnosti nebo otázku role státu a přiměřenosti některých státních zásahů při ochraně autorských práv soukromých osob (např. možnost odpojování uživatelů od Internetu na základě správního rozhodnutí) – k tomu viz dále. Velkou část těchto otázek je přitom nanejvýš žádoucí řešit na mezinárodní úrovni, mj. už vzhledem k celosvětové povaze mnohých služeb poskytovaných v prostředí Internetu.

Konečně ke sbližování různých právních prostředí dochází vlivem společenského a technologického rozvoje i bez výslovných ujednání v mezinárodních smlouvách – viz např. opuštění registračního principu v copyrightovém systému USA, institut zaměstnaneckého díla v českém právu nebo zvláštní způsoby uzavírání licenčních smluv (viz dále).

¹⁹ více viz např. RADOŠOVSKÝ, P. *Rozhodné právo v závazkových vztazích z mezinárodního obchodu - kolizní normy obecně (Římská úmluva o právu použitelném na smluvní vztahy)*. epravo.cz, 2003 [online]. [cit. 2012-03-25]. URL <<http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodne-pravo-v-zavazkovych-vztazich-z-mezinarodniho-obchodu-kolizni-normy-obecne-rimska-umluva-o-pravu-pouzitelnem-na-smluvni-vztahy-22499.html>>

²⁰ viz také JANSÁ, P. *Právní aspekty implementace projektu „Creative Commons“ v České republice*, Praha, 2008. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta. Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního, s. 87–88

2.1. Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl

Několikrát revidovaná Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl z r. 1886 (Bernská úmluva) je nejstarší mezinárodní smlouvou v oblasti autorského práva vůbec. Zakládá tzv. „Bernskou unii“, sdružující státy, které úmluvu přijaly. Bernská úmluva je založena na dvou principech – na principu teritoriality, o kterém bylo pojednáno výše a na principu asimilace.²¹ Princip asimilace znamená uplatnění národního režimu pro příslušníky cizích států, tedy že na jejich díla bude právo pohlížet stejně jako na díla autorů tuzemských. Úmluva přináší minimální standardy ochrany autorských děl, které jsou členské státy povinny promítnout do svého zákonodárství. Úmluva mj. zakotvuje princip neformálnosti vzniku právní ochrany autorských děl a rozlišuje subjektivní práva osobnostní a majetková, tedy principy typické pro kontinentální pojetí autorského práva. Zejména z těchto důvodů se Spojené státy k Úmluvě až do roku 1988 nepřipojily, a bylo třeba hledat alternativy přijatelné i pro státy „copyrightového“ systému.

Bernská úmluva byla několikrát revidována, naposledy v Paříži roku 1971. V tomto revidovaném znění ji ratifikovalo Federální shromáždění Československé socialistické republiky s platností od 11. dubna 1980. V současnosti Bernskou úmluvu spravuje Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO) a jejími účastníky jsou téměř všechny státy světa.

O počítačových programech Úmluva sama neuvádí nic. Odkazují na ni však další mezinárodní smlouvy a předpisy Evropské Unie, které stanovují, že počítačový program je chráněn jako dílo literární ve smyslu Bernské úmluvy.

2.2. Ženevská všeobecná úmluva o právu autorském

Všeobecná úmluva o právu autorském, uzavřená v Ženevě roku 1952 a revidovaná v Paříži roku 1971, je vedle Bernské úmluvy druhou nejvýznamnější mezinárodní smlouvou z oblasti autorského práva. Byla připravena na půdě UNESCO jako alternativa pro státy, které odmítaly některé aspekty Bernské úmluvy²². Vedle Spojených států amerických to byly zejména rozvojové země a země východního bloku včetně Sovětského svazu. Po přistoupení USA k Bernské úmluvě a založení Světové obchodní organizace (WTO) a přijetí dohody TRIPS ztrácí Ženevská úmluva na významu.

2.3. Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS)

Dohoda TRIPS byla sjednána v roce 1994 na půdě Světové obchodní organizace (WTO) s účinností od 1. 1. 1995. Cílem dohody je omezit překážky mezinárodního obchodu a současně

²¹ TÝČ, V. *Mezinárodní aspekty ochrany průmyslových a autorských práv*. Brno: Masarykova Univerzita, 2008 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://is.muni.cz/el/1422/podzim2008/MVV796K/Dusevni-1-uvod.txt?fakulta=1422;obdobi=4363;kod=MVV796K>>

²² *Universal Copyright Convention*. Wikipedia [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <http://en.wikipedia.org/wiki/Universal_Copyright_Convention>

účinně chránit práva duševního vlastnictví.²³ K dohodě se připojila i řada rozvojových zemí, které do té doby neměly v oblasti práv duševního vlastnictví příliš rozvinutou legislativu, ani zvláštní zájem tato práva chránit, a to výměnou za rozsáhlé kompenzace na poli mezinárodního obchodu. Na uzavření dohody měly velký vliv sektory ekonomiky nejvíce postižené nelegálním kopírováním a paděláním a jedním z požadavků byla účinná vymahatelnost těchto práv.²⁴

Dohoda stanovuje princip národního zacházení (o něm bylo pojednáno výše v souvislosti s Bernskou úmluvou), dále požaduje transparentnost – každý stát je podle dohody povinen označovat své právní předpisy týkající se práv k duševnímu vlastnictví a informovat o jejich aplikaci – a účinně vynucování těchto práv, a v neposlední řadě zakotvuje minimální standardy ochrany, které musejí členské státy přijmout. Zejména však ve svém článku 10 odst. 1 uvádí jako jediný právní předpis formu vyjádření počítačového programu.²⁵

2.4. Internetové úmluvy WIPO

Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO) byla založena v roce 1970 a v roce 1974 se stala specializovanou agenturou OSN. Její úlohou je přispívat k ochraně duševního vlastnictví na celém světě.²⁶

V roce 1996 byly na půdě WIPO přijaty tzv. „internetové úmluvy“ jako reakce na rychlý rozvoj informačních technologií a elektronické komunikace. Konkrétně se jedná o Smlouvu WIPO o autorském právu (WCT) a Smlouvu WIPO o ochraně práv výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů (WPPT).

V oblasti počítačových programů odkazuje WCT na Bernskou úmluvu, a chrání tak počítačový program jako dílo literární (článek 4), a přináší dvě důležité novinky. V článku 11 stanovuje zákaz obcházení účinných prostředků technické ochrany k autorsky chráněným dílům a prostřednictvím článku 12 chrání informace elektronické správy práv (informace o díle, jeho autorovi, vykonavatelích práv, apod.) Česká republika tato ustanovení promítla do svého autorského zákona a k samotné úmluvě přistoupila v roce 2002.

3. Právo Evropské unie

S cílem harmonizovat autorské právo členských států EU bylo od počátku 90. let minulého století vydáno několik směrnic. Hned první z nich se týkala počítačových programů²⁷ a následovaly

²³ *Dohoda o právech duševního vlastnictví souvisejících s obchodem TRIPS*. BusinessInfo.cz, 2002 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravni-prostredi-celni-problematika/dohoda-o-pravech-dusevniho-vlastnictvi/1000487/4792/>>

²⁴ *Východiska dohody TRIPS*. Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2010 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.mpo.cz/dokument6336.html>>

²⁵ „Počítačové programy, ať již ve zdrojovém nebo strojovém kódu, budou chráněny jako literární díla podle Bernské úmluvy.“

²⁶ více např. online na adrese: <<http://www.osn.cz/system-osn/specializovane-agentury/?i=127>>

další, upravující vždy jen dílčí úsek autorskoprávní problematiky²⁸. Překážkou při sjednocování autorského práva členských států přitom stále zůstává zejména rozdíl mezi koncepcí kontinentální, vycházející z osobnostního pojetí práv autora, a systémem copyrightovým (země common law). Sjednocující, „vertikální“ přístup přinesla směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti, tzv. „informační směrnice“, reagující na některé nové jevy v souvislosti s technologickým rozvojem²⁹.

V oblasti počítačových programů vzbuzují opakovanou kontroverzi návrhy směrnice o tzv. „softwarových patentech“. Naposledy byl takový návrh zamítnut v roce 2005. Cílem směrnice však nebylo zavedení možnosti patentovat jakýkoliv počítačový program. Předmětem patentové ochrany měly být průmyslově využitelné vynálezy implementované počítačem.³⁰ Ty přitom Evropský patentový úřad³¹ umožňuje patentovat již řadu let a navržená směrnice měla pomoci odstranit právní nejistotu pramenící z této praxe a současné nemožnosti patentovat počítačový program, vyplývající z článku 52 Evropské patentové úmluvy. K tomu B. Štědroň dodává: „*Nutno podotknout, že i když se mluví pouze o „počítačem implementovaných vynálezech“, tak v praxi některé patenty udělené EPÚ mají povahu „softwarových patentů“. Ve skutečnosti, dle mého názoru, pokud patentovou přihlášku píše schopný a zkušený patentový zástupce nebo advokát, je v Evropě možno získat patent v zásadě na totožný předmět ochrany jako v USA.*“³²

Bližší zkoumání evropského autorského práva přesahuje rámec této práce, a proto se níže zaměřím pouze na směrnici o ochraně počítačových programů.

3.1. Směrnice EP a Rady 2009/24/ES, o právní ochraně počítačových programů

Tato směrnice je kodifikovaným zněním původní směrnice vydané pod číslem 91/250/EHS, kterou vzhledem k narůstajícímu objemu „počítačového pirátství“³³ a pod vlivem intenzivního lobbyingu ze strany softwarového průmyslu³⁴ přijala Rada ministrů Evropských společenství 14. května 1991 jakožto první směrnici z oblasti autorského práva vůbec. Členskými státy uložila

²⁷ směrnice Rady 91/520/EHS ze dne 14. května 1991 o právní ochraně počítačových programů dnes v kodifikovaném znění směrnice 2009/24/ES.

²⁸ např. směrnice Rady č. 92/100/EHS z 19. 11. 1992, o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví, souvisejících s právem autorským (dnes v kodifikovaném znění směrnice č. 2006/115/ES), směrnice Rady 93/83/EHS, o koordinaci určitých předpisů týkajících se autorského práva a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu nebo směrnice č. 96/9/ES z 11. 3. 1996, o právní ochraně databází

²⁹ např. se jedná o problematiku dočasných technických rozmnoženin děl nebo opatření proti obcházení prostředků technické ochrany

³⁰ MATEJKA, J. *Směrnice o softwarových patentech, aneb Poslední dějství počítačového programování?*. ITprávo, 2004 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=188651>>

³¹ nejedná se o instituci EU

³² ŠTĚDRŇ, B. *Ochrana a licencování počítačového programu*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010

³³ *The Twelve decide to protect computer programs: Piracy costs more than four billion dollars a year.* 1991 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/91/420>>

³⁴ SAKKERS, H. *Směrnice EHS pro právní ochranu počítačových programů*. Brno: Zpravodaj ÚVT MU, 1992, roč. III, č. 2, s. 1-3

povinnost uvést své právní předpisy do souladu s touto směrnicí nejpozději do 1. ledna 1993. Specifická právní úprava počítačových programů přitom v mnoha členských státech do té doby zcela chyběla.

Směrnice obdobně jako výše uvedené mezinárodní smlouvy asimiluje počítačové programy k dílům literárním a odkazuje přitom na Bernskou úmluvu. Jak již bylo zmíněno výše, Směrnice se nepokouší o definici počítačového programu, pouze uvádí, že ochrana se vztahuje na vyjádření počítačového programu v jakékoliv formě, předmětem ochrany je i přípravný koncepční materiál a naopak jím nejsou myšlenky a zásady, na kterých je založen kterýkoliv z prvků počítačového programu. Jediným kritériem pro ochranu počítačového programu je požadavek původnosti, na rozdíl od jedinečnosti, tradičně vyžadované u jiných autorských děl.³⁵

Za autora počítačového programu lze dle Směrnice považovat i právnickou osobu, pokud to právní řád členského státu umožňuje. V článku 2, odst. 3 pak Směrnice pamatuje i na zaměstnanec-ká díla, když výkon majetkových práv svěřuje dispozitivně výlučně zaměstnavateli.

Nositeli práv je ve článku 4 vyhrazeno *právo činit sám a právo udělovat svolení jinému k rozmnožování počítačového programu, k jeho překladu, zpracování a jiným úpravám, jakožto i k jakékoliv formě veřejného šíření počítačového programu včetně pronájmu*. Z těchto práv však Směrnice připouští četné výjimky. Oprávněný nabyvatel počítačového programu smí pořizovat rozmnoženiny a program upravovat, pokud je to nezbytné k užívání programu způsobem, ke kterému je určen, včetně opravy chyb. Dále je oprávněn program zkoumat za účelem zjištění myšlenek a principů, na kterých je postaven kterýkoliv jeho prvek, a konečně Směrnice připouští i kopírování a překlad kódu programu za účelem dosažení interoperability (vzájemného funkčního propojení) s nezávisle vytvořenými počítačovými programy, za dodržení dalších podmínek. Podle citované tiskové zprávy bylo cílem vyvážit zájmy výrobců počítačových programů, ostatních soutěžitelů na trhu a uživatelů, přičemž právní režim stanovený Směrnicí je vůči soutěžitelům a uživatelům daleko liberálnější než mnohé do té doby existující právní úpravy v jednotlivých členských státech Společenství.

V článku 7 pak Směrnice ukládá členským státům zavést některá opatření proti neoprávněnému kopírování a rozšiřování počítačových programů.

Český autorský zákon je s touto směrnicí v zásadě v souladu.

³⁵ srov. kapitulu III.2.

III. AUTORSKÝ ZÁKON

1. Povaha autorského zákona

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, (dále též jen „AutZ“) je komplexní úpravou autorského práva a práv souvisejících v České republice. Ze souvisejících práv upravuje autorský zákon v ustanovení § 1 práva výkonného umělce, práva výrobce zvukového a výrobce zvukově obrazového záznamu, právo rozhlasového nebo televizního vysílatele k jeho vysílání, právo zveřejnitel k dosud nezveřejněnému dílu, k němuž uplynula doba trvání majetkových práv a práva nakladatele na odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny jím vydaného díla pro osobní potřebu. Chrání též práva pořizovatele databáze, a to nikoli jako práva související, nýbrž jako právo svého druhu. Za práva „příbuzná“ s právem autorským lze přitom v ryzím slova smyslu považovat pouze práva výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu, která stejně jako autorská práva obsahují osobnostní prvek, zatímco ostatní uvedená práva mají čistě majetkovou povahu.³⁶ Dále zákon obsahuje kromě ochrany práv též komplexní úpravu kolektivní správy práv autorských a souvisejících práv, dříve upravenou zvláštním zákonem.³⁷ Tato část autorského zákona, jinak soukromoprávního předpisu, má, spolu s ustanoveními o přestupcích a správních deliktech, charakter veřejnoprávní.

Práva k nehmotným statkům bývají považována za zvláštní subsystém občanského práva a autorský zákon potom za lex specialis vůči občanskému (příp. i obchodnímu) zákoníku.³⁸ Existuje však i názor, který subsidiární použití občanského zákoníku vylučuje. Richard Pecha k tomu ve svém článku publikovaném v časopise Právní rozhledy³⁹ mj. uvádí: „*Subsidiarita občanského zákoníku je zřejmě vyloučena proto, že právní vztahy vznikající z výsledků duševní tvořivé činnosti nespádají do vymezení občanskoprávních vztahů, jak je provedeno v § 1 odst. 2 ObčZ. Právní vztahy vznikající z výsledků duševní tvořivé činnosti nejsou vztahy výlučně majetkovými, ani vztahy vyplývajícími pouze z práva na ochranu osob.*“ Dále autor podporuje svá tvrzení i § 1 odst. 3 občanského zákoníku.⁴⁰ Se závěry uvedenými v citovaném článku se neztotožňuji a z citovaných ustanovení dle mého názoru nikterak nevyplývají. Obtíže, které by takový výklad způsobil, uvádí sám autor článku: „*Jestliže by byl správným shora uvedený závěr o vyloučení subsidiarity občanského zákoníku ve vztahu k předpisům upravujícím právní vztahy vznikající*

³⁶ KNAPPOVÁ, M. – ŠVESTKA, J. – DVORÁK, J. A KOL. *Občanské právo hmotné 3. 4.* aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2007

³⁷ zákon č. 237/1995 Sb., o hromadné správě autorských práv

³⁸ zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů

³⁹ PECHA, R. *Je občanský zákoník ve vztahu subsidiarity k zákonům upravujícím právní vztahy vznikající z výsledků duševní tvořivé činnosti?* Právní rozhledy, 2002, č. 8, s. 392

⁴⁰ uvedená ustanovení § 1 občanského zákoníku znějí takto:

(1) *Úprava občanskoprávních vztahů přispívá k naplňování občanských práv a svobod, zejména ochrany osobnosti a nedotknutelnosti vlastnictví.*

(2) *Občanský zákoník upravuje majetkové vztahy fyzických a právnických osob, majetkové vztahy mezi těmito osobami a státem, jakož i vztahy vyplývající z práva na ochranu osob, pokud tyto občanskoprávní vztahy neupravují jiné zákony.*

(3) *Právní vztahy vznikající z výsledků duševní tvořivé činnosti upravují zvláštní zákony.*

z výsledků duševní tvořivé činnosti, nebylo by možno subsidiárně aplikovat v těchto vztazích ustanovení občanského zákoníku např. o právních úkonech, uzavírání smluv, promlčení, náhradě škody a bezdůvodném obohacení, vzniku, změně a zániku závazků apod. To by znamenalo podstatné mezery v zákonech upravujících právní vztahy vznikající z výsledků duševní tvořivé činnosti a značnou právní nejistotu účastníků těchto právních vztahů.“

Autorský zákon z roku 2000 nahradil předchozí zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon). Ten byl po roce 1990 v souvislosti se společenskými změnami, přijatými mezinárodními smlouvami a uchazečstvím České republiky o přistoupení k Evropské Unii několikrát novelizován, a stal se tak nepřehledným a byla narušena jeho systematika.⁴¹ Současný autorský zákon byl taktéž několikrát novelizován. Jednak vzhledem k nutnosti harmonizovat české právo s internetovými smlouvami a novými evropskými směrnici, a jednak vzhledem k praktickým poznatkům při aplikaci nového autorského zákona. Nejvýznamnější novelu prodělal zákon v roce 2006. Pro oblast počítačových programů mělo zřejmě největší význam výrazné zjednodušení uzavírání licenčních smluv a úpravy ustanovení § 66 včetně vymezení pojmu oprávněného uživatele.

Zákon vychází z tradičního kontinentálního pojetí autorského práva, kde klíčovou roli hraje osoba autora. Oproti předchozí právní úpravě však opět zavádí dualismus osobnostních a majetkových práv, přičemž majetková práva bude často vykonávat osoba od autora odlišná. To se týká zejména děl zaměstnaneckých a počítačových programů (a dalších druhů děl uvedených autorským zákonem) vytvořených autorem na objednávku (srov. § 58 odst. 7 AutZ), kde výkon majetkových práv přísluší za zákona zaměstnavateli, pokud není smloueno jinak, resp. objednateli v případě počítačových programů.

2. Počítačový program jako předmět autorskoprávní ochrany

Předmět autorského práva je vymezen v § 2 odst. 1 autorského zákona následujícím způsobem: „*Předmětem práva autorského je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam*“. Co z tohoto ustanovení zejména pro počítačové programy vyplývá?

Autorskoprávně chráněné dílo musí být jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora, resp. alespoň původním ve smyslu ustanovení § 2 odst. 2 AutZ. Míněna je činnost duševní. Odtud termín „duševní vlastnictví“⁴². Autorem díla tedy může být pojmově pouze člověk – fyzická osoba. Přestože počítačové programy obvykle uvádějí na trh softwarové společnosti pod svým jménem, autorem stále zůstává programátor nebo tým programátorů, příp. další osoby, které počítačový

⁴¹ z důvodové zprávy k zákonu č. 121/2000 Sb.

⁴² (anglicky „intellectual property“). Toto spojení však není v kontextu českého občanského zákoníku přesné, neboť předmětem vlastnictví mohou být pouze věci, které se dále dělí na movité a nemovité. Zde se jedná o „práva k nehmotným statkům“.

program vytvořily, bez ohledu na to, že majetková práva k tomuto programu vykonává softwarová společnost. Zajímavější je ovšem problematika počítačových programů vytvořených (vygenerovaných) počítačem, prostřednictvím jiného počítačového programu. K tomu Jiří Matzner uvádí: „*Počítačový program, který pojmově (svou povahou a určením) sice je počítačovým programem, avšak není ani jedinečným, ani původním výtvořem (čili vůbec není individuálním výtvořem). Takový „výtvoř“ je mimo působnost práva autorského a autorského zákona.*“⁴³ Takový program „bez autora“ by však mohl být chráněn prostřednictvím práva nekalé soutěže a ochrany obchodního tajemství.

Nutným předpokladem pro autorskoprávní ochranu díla je jeho objektivně vnímatelné vyjádření. Elektronická podoba je v případě počítačových programů pravidlem.

Předmětem autorského práva jsou díla literární a jiná umělecká díla a díla vědecká. Je zřejmé, že počítačový program bychom obvykle jen těžko podřazovali pod jednu z těchto kategorií. Jeho povaha je oproti dílům, která autorskoprávní předpisy tradičně chrání, specifická. Ustanovení § 65 odst. 1 autorského zákona proto v souladu s mezinárodními smlouvami uvádí, že „*počítačový program, bez ohledu na formu jeho vyjádření, včetně přípravných koncepčních materiálů, je chráněn jako dílo literární.*“

Jako dílo literární lze chránit vyjádření počítačového programu ve formě zdrojového, příp. strojového kódu. Konkrétní podoba těchto kódů je však pro úspěch počítačového programu na trhu zcela nerozhodná. Klíčovou roli hraje především funkcionality a uživatelská přívětivost programu. Obdobné funkcionality a podoby lze dosáhnout pomocí kódů zcela odlišných. Přitom odstavec 2 výše citovaného ustanovení uvádí, že „*myšlenky a principy, na nichž je založen jakýkoli prvek počítačového programu, včetně těch, které jsou podkladem jeho propojení s jiným programem, nejsou podle tohoto zákona chráněny*“. Odsud pramení argumenty pro ochranu počítačových programů prostřednictvím patentového práva.

Vyjádřením počítačového programu není podle rozsudku Evropského soudního dvora č. C-393/09⁴⁴ grafické uživatelské prostředí programu. Ohledně relevantních forem vyjádření počítačového programu se Evropský soudní dvůr ztotožnil s tvrzením generálního advokáta, který uvedl, že „*jakákoli forma vyjádření počítačového programu musí být chráněna od okamžiku, kdy by její rozmnožení způsobilo rozmnožení samotného počítačového programu, a umožnilo by tak počítači, aby plnil svou funkci*“.

A konečně se dostáváme ke kritériu „jedinečnosti“ jakožto pojmovému znaku zákonem chráněného díla. Jedinečnost díla bývá chápána jako *kvantitativní kritérium „objemu“ vynaložené tvůrčí individuality*⁴⁵, což odpovídá pojetí díla jako určitého „odrazu autorovy osobnosti“. Ve významu statistické jedinečnosti se pak mluví o „neopakovatelnosti“. Pokud by tedy vznikla dvě díla podob-

⁴³ MATZNER, J. *Právní úprava počítačového programu z pohledu autorského práva*. Ostrava: Key Publishing, 2010, s. 29

⁴⁴ Rozsudek ESD ve věci C-393/09 (žádost o rozhodnutí o předběžné otázce Nejvyššího správního soudu – Česká republika), Bezpečnostní softwarová asociace – Svaz softwarové ochrany v. Ministerstvo kultury, dostupný online na adrese <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62009J0393:CS:HTML>>

⁴⁵ TELEČ, I. – TŮMA, P. *cit. dílo*, s. 20

ná, buď je jedno plagiátem druhého, nebo ani jedno z těchto děl nenaplnuje znak jedinečnosti, a nepožívá tedy autorskoprávní ochrany.⁴⁶

Jestliže by kritérium jedinečnosti bylo uplatňováno i v případě počítačových programů, řada programů by se ocitla mimo sféru děl chráněných autorským zákonem. Proto současný autorský zákon ve svém § 2 odst. 2 v souladu se směrnicí o ochraně počítačových programů stanoví: „*Za dílo se považuje též počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvorem.*“ (To-též přitom platí i pro databáze a fotografie.) Jak již bylo několikrát řečeno, počítačový program nemá charakter díla typicky chráněného autorskoprávními předpisy, jeho zařazení do autorskoprávního režimu je účelové, nikoliv ideální. Přitom existuje praktická potřeba chránit i ty počítačové programy, které znak jedinečnosti nenaplnují, a to zejména z důvodů obchodních. Proto zde zákonodárce slevil z nároků na tvůrčí vklad autora, a pro počítačové programy a další výše uvedená díla postačí splnění požadavku „původnosti“ (originality) v uvedeném smyslu.

Chráněn není jen počítačový program dokončený, ale i kterákoliv jeho vývojová fáze, pokud naplňuje výše uvedené znaky, a to od okamžiku, kdy se stane objektivně vnímatelnou. Jelikož výrobci počítačových programů často zveřejňují i různé jejich vývojové a testovací verze, nemusí být jednoznačné, od kterého okamžiku považovat počítačový program za dokončený. Vzhledem k výše uvedenému bude však takové zkoumání bezpředmětné.

Předmětem ochrany jsou dle ustanovení § 65 odst. 1 autorského zákona i přípravné koncepční materiály (například analýza systému nebo návrh architektury počítačového programu, nikoliv však již plán projektu vývoje softwarového produktu)⁴⁷. Podle převažujícího názoru však obvykle nelze autora těchto materiálů považovat za spoluautora počítačového programu, neboť tyto materiály jsou schopny samostatného užití, a mohou tedy být předmětem ochrany nezávisle na výsledném počítačovém programu.^{48 49}

3. Autorství, spoluautorství, díla zaměstnanecká a díla souborná

Úspěšné počítačové programy obvykle nejsou dílem jediného programátora, ale bývají vyvíjeny celým týmem osob, pracujícím pro softwarovou společnost, která vývoj financuje a výsledný produkt uvádí na trh. Počítačové programy proto často podle českého práva bývají nejen spoluautorskými díly, ale také díly zaměstnaneckými, případně kolektivními. Pro zaměstnanecká díla přitom platí některá zvláštní pravidla v zájmu ochrany investice zaměstnavatele, která do určité míry přibližují jejich režim systému copyrightovému, umožňujícímu na rozdíl od systému kontinentálního, resp. české právní úpravy „autorství“ právnických osob a převod veškerých práv k dílu, což je

⁴⁶ *tamtéž*, s. 21

⁴⁷ Dle preambule směrnice o ochraně počítačových programů výraz „počítačový program“ *zahrnuje rovněž přípravné koncepční práce vedoucí k vytvoření počítačového programu za podmínky, že povaha těchto prací v pozdější etapě umožní vytvoření počítačového programu*. Rozsah pojmu „přípravný koncepční materiál“ není dosud spolehlivě blíže definován.

⁴⁸ srov. § 8, odst. 1

⁴⁹ *tamtéž*, s. 623 a shodně MATZNER, J. *cit. dílo*, s. 48

v případě počítačových programů vzhledem k výše uvedenému praktické. (V tradičním kontinentálním pojetí, kterému odpovídá česká právní úprava, je autorem díla vždy fyzická osoba, která dílo vytvořila, a té také přísluší veškerá práva osobnostní i majetková.)

3.1. Spoluautorství

Spoluautorským dílem, jak jej definuje § 8 AutZ, je dílo, které tvoří jediný celek – jeho části nejsou způsobilé samostatného užití, vzniklo společnou tvůrčí činností více autorů – míněna je činnost před dokončením díla, poté by se jednalo o zpracování díla, příp. jeho úpravu, a to tvůrčí činnost stejného druhu. Spoluautorem díla není ten, kdo pouze poskytl radu, dal k vytvoření díla podnět a podobně (§ 8 odst. 2 AutZ).

Spoluautorem počítačového programu není ani ten, kdo se podílel na dalších součástech výsledného produktu – uživatelské příručce, grafickém designu obalu krabicového softwaru ad. V těchto případech se může jednat o jiné druhy samostatných děl. Obdobné platí i pro díla s počítačovým programem spojená, která však vlastním programem (sérií instrukcí⁵⁰) nejsou. Může se jednat o různé grafické prvky uživatelského rozhraní, loga, texty nápovědy a podobně. V případě výtvarných a literárních děl je však třeba trvat na požadavku jedinečného výsledku tvůrčí činnosti autora, pokud se mají stát předmětem autorskoprávní ochrany.⁵¹ Zvláštním případem jsou potom počítačové hry, obecně chráněné jako počítačové programy, i když často již nejde pouze o počítačový program ale díla svého druhu, pravidelně obsahující i díla vizuální, audiovizuální, hudební, literární, jména postav apod. I ta je třeba považovat za samostatné předměty ochrany, pokud splňují předpoklady stanovené autorským zákonem.⁵² Ani zde tedy spoluautorství ve smyslu § 8 AutZ nevzniká, může však vzniknout v rámci autorství k soubornému dílu (§ 2 odst. 5 AutZ), o které může v případě počítačových her jít.

3.2. Zaměstnanecké dílo

Právní úprava zaměstnaneckého díla, obsažená v § 58 autorského zákona, reaguje na situaci, kdy vytvoření díla je předmětem autorových „*povinností vyplývajících z pracovněprávního či služebního vztahu k zaměstnavateli*“. Jak bylo zmíněno výše, tímto způsobem vzniká velká část počítačových programů. Zároveň pro počítačové programy (a také pro databáze a díla kartografická) platí některé odchylky oproti standardní úpravě zaměstnaneckých děl. Mimo jiné se zde uplatní ustanovení odstavce 7, které říká, že za zaměstnavatele se pro tento účel považuje i objednatel, je-li počítačový program vytvořen autorem na objednávku. Toto ustanovení je z pohledu autorskoprávního velmi praktické, neboť je rozšířenou praxí českých IT společností, že jejich programátoři a další pracovní-

⁵⁰ viz možné definice výše

⁵¹ K povaze grafického uživatelského rozhraní a možnostem jeho ochrany srovnej výše citovaný rozsudek Evropského soudního dvora č. C-393/09.

⁵² k tomu shodně CHALOUPKOVÁ, H. – HOLÝ, P. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 103

ci jsou samostatnými živnostníky, byť se v řadě případů fakticky forma spolupráce nijak neliší od pracovního poměru.⁵³

Úprava zaměstnaneckého díla se použije též pro vztahy mezi obchodní společností a jejím společníkem, družstvem a jeho členem, právnickou osobou a členem jejího statutárního orgánu apod. (§ 58 odst. 10 AutZ) (Dále jen „zaměstnavatel“, „zaměstnanec“, „pracovní smlouva“ a „pracovní poměr“.)

Smyslem zvláštní úpravy zaměstnaneckých děl je posílení právního postavení zaměstnavatele coby osoby, která, v našem případě, vývoj softwaru organizačně a finančně zajišťuje, zatímco jednotlivý programátor je jen jednou z mnoha osob, která se, v rámci svých pracovních povinností, na realizaci výsledného produktu podílí.

V čem tedy princip právní úpravy zaměstnaneckého díla spočívá? Autorem díla stále zůstává fyzická osoba, která dílo vytvořila, výkon veškerých majetkových práv k dílu však ze zákona automaticky přechází na zaměstnavatele, není-li do doby vytvoření díla sjednáno něco jiného. Nicméně zaměstnavatel může právo výkonu těchto práv dále postoupit pouze se svolením autora (§ 58 odst. 1 AutZ).

Osobnostní práva autora zůstávají nedotčena. V souladu s odstavcem 4 se má ale za to, že autor svolil ke zveřejnění díla a k uvádění díla na veřejnost pod jménem zaměstnavatele. Omezeno je též právo autora na nedotknutelnost díla, resp. se má za to, že autor svolil k úpravám, zpracování včetně překladu, spojení s jiným dílem, zařazení do díla souborného, jakož i k tomu, aby uváděl zaměstnanecké dílo na veřejnost pod svým jménem, ledaže je sjednáno jinak. I tato ustanovení jsou tedy dispozitivní.

K ochraně investice zaměstnavatele dále přispívá ustanovení pátého odstavce, podle něhož má zaměstnavatel možnost nechat dílo dokončit někým jiným v případě, že pracovní poměr zaměstnance skončí dříve, než je dílo hotové, a také za situace, kdy existují obavy, že zaměstnanec dílo nedokončí řádně a včas.

Obecně má autor zaměstnaneckého díla vůči zaměstnavateli právo na přiměřenou dodatečnou odměnu, jestliže se jeho mzda nebo jiná odměna dostane do zjevného nepoměru k zisku, kterého zaměstnavatel díky tomuto dílu dosáhl. U počítačových programů však toto neplatí a autorovi právo na dodatečnou odměnu nenáleží (§ 58 odst. 6 AutZ). Zřejmě proto, že komerční software je od počátku vyvíjen s cílem maximalizovat zisk, a navíc se zde nepočítá s „jedinečným tvůrčím vkladem“ autora jako u většiny ostatních děl.

Zánikem zaměstnavatele bez právního nástupce nabývá autor ze zákona oprávnění k výkonu majetkových práv ke svému dílu (§ 58 odst. 2 AutZ). V případě, že zaměstnavatel majetková díla nevykonává vůbec, nebo je nevykonává dostatečně, má autor právo požadovat, aby mu zaměstnavatel udělil za obvyklých podmínek licenci k dílu (§ 58 odst. 3 AutZ).

⁵³ tzv. „schwarz systém“, který je ale obecně v rozporu s ustanovením § 74 zákoníku práce

Uvádí se⁵⁴, že i přes jednoznačnou právní úpravu základních institutů zaměstnaneckého díla v autorském zákoně je právní povědomí zaměstnanců a zaměstnavatelů (zejména z řad menších a středních podnikatelů) v této oblasti poměrně nízké, a zaměstnavatelům tak vznikají nemalé finanční škody v situacích, kdy bývalý zaměstnanec dále nakládá s dílem, které vytvořil v rámci svého předchozího pracovního poměru. Pro všechny případy se tedy doporučuje u zaměstnanců, kteří při plnění svých pracovních povinností vytvářejí autorská díla, v pracovní smlouvě jasně vymezit vzájemná práva a povinnosti ohledně těchto děl.

Zvláštní úprava zaměstnaneckého díla je bezpochyby s ohledem na ochranu investic zaměstnavatele nanejvýš praktická. Na druhou stranu zřejmě není nutné rozšiřovat okruh případů, kdy majetková autorská práva vykonává ze zákona osoba od autora odlišná, případně dokonce připouštět jejich převoditelnost. Obdobného účinku lze dosáhnout udělením příslušné licence.

3.3. Kolektivní dílo

„Kolektivním dílem je dílo, na jehož tvorbě se podílí více autorů, které je vytvářeno z podnětu a pod vedením fyzické nebo právnické osoby a uváděno na veřejnost pod jejím jménem, přičemž příspěvky zahrnuté do takového díla nejsou schopny samostatného užití.“ (§ 59 odst. 1 AutZ) Kolektivní dílo je tedy pojmově dílem spoluautorským. Institut kolektivního díla umožňuje použít režim zaměstnaneckého díla i u díla vytvořeného na objednávku. Pro počítačové programy je toto pravidlo stanoveno již v § 58 odst. 7 a institut kolektivního díla je zde v zásadě nadbytečný.

3.4. Dílo souborné

Zvláštním druhem autorského díla je dílo souborné upravené v ustanovení § 2 odst. 5 AutZ:

(5) Sborník, jako je časopis, encyklopedie, antologie, pásmo, výstava nebo jiný soubor nezávislých děl nebo jiných prvků, který způsobem výběru nebo uspořádáním obsahu splňuje podmínky podle odstavce 1, je dílem souborným.

Východiskem pro tento pojem byl do přijetí novely autorského zákona v roce 2006 pojem „databáze“, jehož obecně použitelnou definici nalezneme v hlavě třetí autorského zákona, konkrétně v § 88, který zní: „Databází je pro účely tohoto zákona soubor nezávislých děl, údajů nebo jiných prvků, systematicky nebo metodicky uspořádaných a individuálně přístupných elektronickými nebo jinými prostředky, bez ohledu na formu jejich vyjádření.“⁵⁵ Podle stávající úpravy dochází k propojení těchto úprav v případě původních databází ve smyslu ustanovení § 2 odst. 2 AutZ, které jsou při splnění podmínek uvedených v tomto ustanovení souborným dílem. Dílem souborným může být i databáze, která splňuje podmínky uvedené v § 2 odst. 1 AutZ (zejména je „jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora“, v tomto případě činnosti „uspořadatelské“). Chráněn je tedy „soubor“ jako takový, resp. jeho struktura ve smyslu výsledku způsobu výběru nebo uspořádání obsahu, bez ohledu na to, zda jsou jeho sou-

⁵⁴ např. DUŠKOVÁ-JANOUCHOVÁ, K. *Pozor na zaměstnanecké dílo!*. Profit, 2006 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.profit.cz/clanek/pozor-na-zamestnanecke-dilo.aspx>>

⁵⁵ TELEČ, I. – TŮMA, P. *cit. dílo*, s. 56

částí pouze autorská díla (která jsou předmětem samostatné ochrany) nebo též jiné prvky, nebo pouze jiné prvky (hmotné i nehmotné, které autorskoprávní ochrany samy o sobě nepožívají). Ustanovení § 2 odst. 5 zároveň jako příklad takového díla uvádí mj. časopis, encyklopedii či výstavu.

Stejně jako je tomu u počítačových programů, jsou z pragmatických důvodů autorským právem chráněny i takové databáze, které nesplňují znak jedinečnosti tvůrčí činnosti, ale postačí u nich činnost „původní“⁵⁶ Databáze, ať jsou díly chráněnými autorským zákonem, jakož i ty, které nejsou jedinečným ani původním výsledkem duševní tvůrčí činnosti, například čistě mechanicky získané soubory dat, pak mohou být chráněny prostřednictvím zvláštního, ryze majetkového práva pořizovatele databáze, upraveného v hlavě třetí autorského zákona. Jedná se přitom o samostatné, na autorskoprávní ochraně nezávislé právo, chránící ekonomické zájmy svého nositele, jímž může být i právnická osoba; v tomto případě jde o ochranu obsahu.

4. Osobnostní práva

Obsahem autorského práva⁵⁷ jsou subjektivní práva autora k jeho dílu. Ta v českém právu dělíme na výlučná práva osobnostní a majetková, jak již bylo zmíněno dříve. Taxativní výčet osobnostních práv obsahuje § 11 autorského zákona. Osobnostní práva autora jsou nezczizitelná a autor se jich nemůže právoplatně vzdát.

První odstavec stanovuje, že autor má právo rozhodnout o zveřejnění svého díla. Dílo je dle § 4 odst. 1 autorského zákona zveřejněno jeho prvním oprávněným veřejným přednesením, provedením, předvedením, vystavením, vydáním či jiným zpřístupněním veřejnosti. Zda, kdy a jakým způsobem bude dílo zveřejněno, závisí tedy čistě na vůli jeho autora. Do okamžiku zveřejnění je dílo součástí soukromé sféry autora a jeho neoprávněné zveřejnění lze chápat jako zásah do osobnostních práv, uvedených v § 11 autorského zákona. Smrtí autora toto právo zaniká. Přání autora, aby dílo nebylo ani po jeho smrti zveřejněno, je právně bezvýznamné.

Druhý odstavec § 11 autorovi díla přiznává výlučné právo osobovat si autorství a právo rozhodnout, zda a jakým způsobem bude při užití díla jeho autorství uvedeno, je-li uvedení autorství při takovém užití obvyklé.⁵⁸

Třetí odstavec § 11 definuje právo autora na nedotknutelnost jeho díla. Tím je míněno, že jakékoliv zásahy do integrity díla – jeho „změnu nebo jiný zásah“ – lze provádět pouze se souhlasem autora. Může se jednat o změny tvůrčí nebo netvůrčí povahy, změny obsahové či formální, je otázkou k úvaze, kdy však již jde o výkon majetkového práva dílo užit podle § 12 odst. 1 AutZ. Dále toto ustanovení zakazuje užit dílo způsobem snižujícím jeho hodnotu a opravňuje autora k dohledu nad plněním této povinnosti jinou osobou. Stejně jako je tomu u zveřejnění, i zde se autorův souhlas se změnami díla předpokládá v případě zaměstnaneckých děl. Omezení práva na nedotknutel-

⁵⁶ Viz kapitola 2.

⁵⁷ v subjektivním slova smyslu

⁵⁸ srovnej s ustanovením § 58, odst. 4 autorského zákona nebo s výkladem o díle zaměstnaneckém

nost díla (ale nejen s ohledem na ustanovení § 12 odst. 1 AutZ) pak u počítačového programu představují ustanovení § 66 odst. 1 AutZ, která stanoví, že do autorského práva nezasahuje oprávněný uživatel rozmnoženiny počítačového programu, pokud program rozmnožuje, překládá, zpracovává, upravuje či jinak mění, a to pro účely zde uvedené. Necháme-li stranou rozmnožování, které je právem majetkovým, mohou těmito účely být: zavedení a provoz počítačového programu v počítači (k tomu ale srov. § 66 odst. 2 AutZ), využití počítačového programu v souladu s jeho určením a oprava chyb v programu. Tato zákonná omezení autorových práv vycházejí z článku 5 směrnice o ochraně počítačových programů.

Osobnostní práva trvají po dobu života autora. Ani po jeho smrti si však nikdo nesmí osobovat autorství k dílu, dílo smí být užito jen způsobem, který nesnižuje jeho hodnotu, a rovněž je třeba při užití uvést autora díla, je-li to obvyklé.

Kategorie osobnostních práv má své opodstatnění zejména u typických děl literárních, uměleckých a vědeckých. I proto z nich zákonodárce u počítačových programů a děl zaměstnaneckých stanovuje některé výše uvedené výjimky.

5. Majetková práva

Přestože současný autorský zákon opět zavedl dualismus osobnostních a majetkových práv, ani majetková práva nemůže autor díla platně převést nebo se jich vzdát, jak by odpovídalo ryze dualistickému pojetí subjektivních autorských práv.

Na rozdíl od osobnostních práv, která zanikají smrtí autora, se majetková práva dědí a po smrti autora trvají zásadně ještě 70 let (obecná doba) (§ 27 odst. 1 AutZ). U děl spoluautorských počíná tato lhůta běžet smrtí posledního žijícího spoluautora. (§ 27 odst. 2) V případě děl anonymních a pseudonymních, jejichž autor není znám, trvají majetková práva 70 let od jejich zveřejnění. Totéž platí pro díla kolektivní, potažmo kolektivní díla zaměstnanecká, jestliže autoři nebyli u díla nebo na díle při jeho zpřístupnění veřejnosti jako autoři označeni (§ 27 odst. 3). Tento odlišný počátek běhu sedmdesátileté lhůty se tak často uplatní právě u počítačových programů. Podle § 27 odst. 4 dále platí, že *u díla, u něhož není pro počítání doby trvání majetkových práv rozhodná smrt autora a které nebylo zveřejněno během 70 let od jeho vytvoření, majetková práva uplynutím této doby zanikají.*

Zatímco zástupci hudebního a filmového průmyslu opakovaně volají po prodloužení doby trvání výlučných majetkových práv⁵⁹, u počítačových programů zřejmě tento zájem očekávat nelze vzhledem k tomu, že i několik let staré počítačové programy jsou v současnosti často již značně

⁵⁹ Zde se ovšem bude podle českého práva jednat zejména o práva výrobce zvukového, resp. zvukově obrazového záznamu, příp. práva výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu, upravená jako práva související s právem autorským v hlavě druhé AutZ. Obecná doba trvání práv je zde 50 let, počítaná zásadně od pořízení záznamu, resp. vytvoření výkonu. Je-li však v této době záznam výkonu výkonného umělce, resp. zvukově obrazový záznam zveřejněn, zanikají majetková práva až za 50 let od takového zveřejnění (§ 73, resp. § 81 AutZ). Poněkud odlišně je upravena doba trvání majetkových práv výrobce zvukového záznamu. Je-li zvukový záznam v době 50 let od jeho pořízení oprávněně vydán, zanikají majetková práva výrobce až za 50 let od tohoto vydání a není-li v této době vydán, ale je oprávněně sdělen veřejnosti, pak majetková práva zanikají až za 50 let od tohoto sdělení.

zastaralé. Sedmdesátiletá doba trvání výlučných majetkových práv se tedy v případě počítačových programů zdá více než dostačující.

Základním majetkovým právem autora je právo dílo „užít“. Způsoby užití díla vypočítává demonstrativně § 12 autorského zákona. Do roku 2006 byl podle některých názorů tento výčet taxativní, což bylo žádoucí z hlediska právní jistoty, na druhou stranu díky demonstrativnosti výčtu je možné pružněji reagovat na rozvoj vědy, umění i techniky.⁶⁰

Právem dílo užít autorský zákon v § 12, odst. 4 rozumí:

- a) právo na rozmnožování díla (§ 13),
- b) právo na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla (§ 14),
- c) právo na pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla (§ 15),
- d) právo na půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla (§ 16),
- e) právo na vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla (§ 17),
- f) právo na sdělování díla veřejnosti (§ 18), zejména
 1. právo na provozování díla živě nebo ze záznamu a právo na přenos provozování díla (§ 19 a 20),
 2. právo na vysílání díla rozhlasem či televizí (§ 21),
 3. právo na přenos rozhlasového či televizního vysílání díla (§ 22),
 4. právo na provozování rozhlasového či televizního vysílání díla (§ 23).

Níže budou vyloženy způsoby užití díla, které jsou relevantní pro oblast počítačových programů, a to právě v souvislosti s ní.

5.1. Rozmnožování díla

Rozmnožování díla definuje § 13 autorského zákona takto:

(1) Rozmnožováním díla se rozumí zhotovování dočasných nebo trvalých, přímých nebo nepřímých rozmnoženin díla nebo jeho částí, a to jakýmkoli prostředky a v jakékoli formě.

(2) Dílo se rozmnožuje zejména ve formě rozmnoženiny tiskové, fotografické, zvukové, obrazové nebo zvukově obrazové, stavbou architektonického díla nebo ve formě jiné trojrozměrné rozmnoženiny anebo ve formě elektronické zahrnující vyjádření analogové i digitální.

Do novely z roku 2006 obsahoval první odstavec na konci dodatek „za účelem zpřístupňování díla prostřednictvím těchto rozmnoženin“. Stažení počítačového programu z Internetu nebo vytvoření kopie CD nebo DVD obsahujícího počítačový program pro osobní potřebu bez souhlasu nositele majetkových práv by tedy nebylo vůbec možné považovat za užití díla. V současnosti pak může jít

⁶⁰ též TELEČ, I. – TŮMA, P. *cit. dílo*, s. 139

u jiných druhů děl o volné užití díla ve smyslu § 30 AutZ, nikoliv však u počítačových programů. Zde ustanovení § 30 odst. 3 jednoznačně říká: „*Nestanoví-li tento zákon dále jinak, užitím podle tohoto zákona je užití počítačového programu či elektronické databáze i pro osobní potřebu fyzické osoby či vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby včetně zhotovení rozmnoženiny takových děl i pro takovou potřebu.*“

Na počítačové programy se dle § 66 odst. 7 AutZ rovněž nevztahuje zákonná licence pro dočasné rozmnoženiny, uvedená v § 38a odst. 1 písm. b) AutZ. (*Do práva autorského nezasahuje ten, kdo provádí dočasné úkony rozmnožování děl, které jsou pomíjivé nebo podružné, tvoří nedílnou a nezbytnou součást technologického procesu, nemají žádný samostatný hospodářský význam a jejich jediným účelem je umožnit oprávněné užití díla.*) Bez vytváření těchto rozmnoženin by přitom nebylo vůbec možné počítačový program používat. Oprávněnému uživateli počítačového programu (srov. § 66 odst. 6 AutZ) však zákon vytváření těchto rozmnoženin umožňuje prostřednictvím zvláštní úpravy obsažené v § 66 odst. 1 písm. a) a b) AutZ.

Ustanovení § 66 odst. 1 autorského zákona obsahuje řadu dalších výjimek ve prospěch oprávněného uživatele počítačového programu, nejen z práva na rozmnožování, ale i z dalších výlučných majetkových a osobnostních práv. Jedná se o transpozici článků 5 a 6 směrnice o ochraně počítačových programů.

Tyto výjimky sledují tři účely: 1) běžný provoz počítačového programu, včetně jeho zavedení do počítače, 2) pořízení záložní rozmnoženiny a 3) dosažení interoperability s jiným počítačovým programem.

K rozmnožování:

ad. 1). Vedle samotné instalace programu, příp. jeho zkopírování na disk, jako nezbytných podmínek jeho provozu, se jedná mj. též o dočasné technické rozmnoženiny počítačového programu, nebo jeho částí, vznikající obvykle bez přímého pokynu uživatele při výměně informací mezi jednotlivými součástmi hardwaru.

ad. 2). Zákon oprávněnému uživateli umožňuje *zhotovit záložní rozmnoženinu počítačového programu, je-li nezbytná pro jeho užívání*. Přesněji řečeno, nezbytnou se stane zejména v případě ztráty, zničení nebo poškození originálního datového nosiče.

ad. 3). Zde se jedná zejména o výjimku z osobnostního práva na nedotknutelnost díla, jakož i z práva dílo užit samostatně, v původní či zpracované nebo jinak změněné podobě, ve spojení či v souboru s jinými díly či prvky (§ 12 odst. 1 AutZ). Oprávněný uživatel (ale také jím pověřená osoba) mohou počítačový program rozmnožovat, upravovat, překládat jeho formu a jinak jej měnit, je-li to nezbytné k dosažení vzájemného funkčního propojení nezávisle vytvořených počítačových programů, ovšem za předpokladu, že informace nezbytné k tomuto propojení nelze snadno získat jiným způsobem, a tato činnost se omezuje pouze na dotčené části počítačového programu.

Možnost zhotovit rozmnoženinu počítačového programu v souladu s těmito výjimkami může být fakticky vyloučena použitím „účinných technických prostředků ochrany práv“ (např. ochrana CD/DVD proti kopírování), jejichž obcházení obecně zakazuje ustanovení § 43 odst. 1 AutZ. Dle ustanovení § 66 odst. 7 AutZ se však ustanovení § 43 odst. 1 a 4 až 6 na počítačové programy ne-

vztahují. Zákon zde tedy nezakazuje účinné technické prostředky ochrany práv obcházet či prolamovat, aby umožnil oprávněnému uživateli počítačového programu realizovat jeho práva uvedená v § 66 odst. 1 AutZ (srov. též návěti čl. 7 odst. 1 směrnice o ochraně počítačových programů). Zákaz výroby nástrojů sloužících k obcházení technických prostředků ochrany, rozšiřování a propagace těchto nástrojů a zákaz dalších souvisejících jednání, stanovený v § 43 odst. 2 AutZ přitom není nijak dotčen. /Srov. též čl. 7 odst. 1 písm. c) směrnice o ochraně počítačových programů, který členským státům ukládá povinnost přijmout přiměřená opatření týkající se osob, které se dopustí uvedených činů./ Obcházení či prolamování technických prostředků ochrany práv přitom není jednáním, které by zákonodárce preferoval. V § 66 odst. 8 AutZ k problematice technických prostředků ochrany práv dodává: „Právní ochranou technických prostředků podle § 43 nejsou dotčena ustanovení odstavce 1 písm. d) a e) v rozsahu nezbytném k využití těchto omezení. Autor, který pro své dílo použil technické prostředky podle § 43 odst. 3, je povinen zpřístupnit počítačový program oprávněnému uživateli v rozsahu podle odstavce 1 a je povinen označit počítačový program chráněný technickými prostředky uvedením jména a adresy osoby, na kterou se má oprávněný uživatel za tím účelem obrátit.“

Zatímco některá omezení práv autora uvedená v § 66 AutZ jsou zcela nezbytná pro řádné používání počítačového programu (např. vytváření dočasných technických rozmnoženin), jiná jsou velmi liberální vůči oprávněnému uživateli, když ho opravňují k citelným zásahům do nabytého počítačového programu, zejména s cílem umožnit mu jeho co nejučelnější využití (např. dekompilace strojového kódu nebo prolamování technických prostředků ochrany v rámci dosahování vzájemného funkčního propojení s jiným počítačovým programem). Na druhou stranu pro počítačové programy neplatí dle § 66 odst. 7 AutZ mnohé zákonné licence běžné u jiných druhů děl.

5.2. Rozšiřování počítačového programu a problematika vyčerpání práva.

K rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla dochází *zpřístupňováním díla v hmotné podobě prodejem nebo jiným převodem vlastnického práva k originálu nebo rozmnoženině díla, včetně jejich nabízení za tímto účelem* (§ 14, odst. 1 AutZ). „Hmotnou podobou díla“ je nejen v případě počítačových programů nutné rozumět hmotný nosič dat, na kterém je dílo zachyceno. Rozšiřováním díla tedy ve smyslu autorského zákona není jeho zpřístupňování v nehmotné podobě – např. prostřednictvím veřejné datové sítě (zde se jedná o „sdělování veřejnosti“ ve smyslu § 18 AutZ), příp. jiné zpřístupňování elektronických rozmnoženin (zde by bylo dotčeno právo na rozmnožování).

Druhý odstavec citovaného paragrafu je promítnutím institutu „vyčerpání práva“, který se vyvinul v evropském právu v 70. letech v souvislosti s volným pohybem zboží. Podle tohoto institutu prvním prodejem nebo jiným převodem vlastnického práva k originálu nebo rozmnoženině díla je právo autora na rozšiřování díla (resp. vykonavatele tohoto majetkového práva) ve vztahu k této konkrétní rozmnoženině, příp. k originálu díla vyčerpáno. Autor tedy nemá možnost zabránit dalšímu prodeji nebo jinému převodu vlastnického práva k tomuto nosiči. Komentář k autorskému zákonu k tomu uvádí: „Zákon v tomto případě upřednostňuje právo vlastnické k originálu či rozmnoženině díla oproti majetkovému zájmu autora na vylučném užití jeho díla, které na tomto originálu či roz-

množenině díla vázne. Důvodem pro to je zejména umožnění řádného užívání majetku vlastníka originálu či rozmnoženiny díla.⁶¹ K vyčerpání práva na rozšiřování dochází přitom na území celého Evropského hospodářského prostoru.

Obdobně J. Matzner v cit. díle, který k tomu však dodává: „*Toto však neznamená, že prodejem CD, na kterém je počítačový program zachycen, dochází k vyčerpání práva, a tedy k dalšímu šíření není nutný souhlas. Podmínkou pro vyčerpání práva je převod vlastnictví k originálu či rozmnoženině díla. V případě prodeje počítačového programu uloženém na CD nosiči však k žádnému převodu vlastnického práva nedochází, neboť soubor představující počítačový program není věcí v právním slova smyslu a nemůže jako takový být předmětem vlastnického práva. Takže v tomto případě vlastně nedochází k zakoupení díla, ale k poskytnutí oprávnění k výkonu práva dílo užít rozmnožením díla (poskytnutím licence či podlicence), a to za úplaty. Není tak splněna základní podmínka pro aplikaci vyčerpání práva. ... Z těchto důvodů nelze institut vyčerpání práva na počítačové programy aplikovat.*“

Jakkoliv zůstávají některé dílčí otázky nejasné, uvedený závěr je třeba považovat za nesprávný.⁶² Jak bylo vyloženo výše, hmotnou podobou díla se rozumí hmotný nosič, na kterém je dílo zachyceno. K převodu vlastnického práva k tomuto nosiči samozřejmě dochází. Situace je zcela shodná jako v případě převodu hudebního CD nebo filmového DVD. Oprávněný nabyvatel této rozmnoženiny počítačového programu má pak právo jej užít na základě zákonné licence podle čl. 5, odst. 1 směrnice o ochraně počítačových programů. Vykonavatel majetkových práv nemá vzhledem k principu vyčerpání práva možnost dále ovlivňovat osud této hmotné rozmnoženiny. K převodu vlastnického práva naproti tomu nedochází u rozmnoženin elektronických, které nejsou převáděny spolu s hmotným nosičem, zde se institut vyčerpání práva neuplatní, jak již bylo řečeno výše.⁶³

Matzner zde zřejmě vychází z rozhodovací praxe soudů spojených států ohledně tzv. „first sale doctrine“ (obdoba institutu vyčerpání práva), na kterou také nesprávně odkazuje. Rozhodování amerických soudů v relevantních případech záviselo na tom, zda byl rozšiřovaný software nabyt také kupní smlouvou, nebo pouze licencován. Ani to ovšem nezabránilo nejednotnému přístupu soudů.⁶⁴

Princip vyčerpání práva nestojí v cestě tomu, aby si vykonavatel majetkových práv k počítačovému programu a nabyvatel rozmnoženiny sjednali některá omezení ohledně možnosti

⁶¹ TELEC, I. – TŮMA, P. *cit. dílo*, s. 193

⁶² srov. též čl. 4 odst. 2 směrnice o ochraně počítačových programů, výslovně upravující institut vyčerpání práva

⁶³ viz např. OTEVŘEL, P. *Vyčerpání práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny autorského díla*. Právní rozhledy, 2005, č. 3, s. 86. Otázky vyčerpání práva u převodu elektronických rozmnoženin byly v březnu 2011 předloženy k posouzení Evropskému soudnímu dvoru, přestože se dosavadní výklad v tomto ohledu jeví vcelku nesporným. (Věc C-128/11 – Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná německým Spolkovým soudním dvorem dne 14. března 2011 – UsedSoft GmbH v. Oracle International Corp.)

⁶⁴ K celé problematice a aktuálním soudním rozhodnutím viz OVERDIJK, T. – VAN DER PUTT, P. – DE VRIES, E. – SCHAFFT, T. *Exhaustion and Software Resale Rights – A comparison between the European exhaustion doctrine and the U.S. first sale doctrine in the light of recent case law*. Computer Law Review International, 2011 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.vondst-law.com/files/Exhaustion%20and%20Software%20Resale%20Rights%20CRI%202011-02.pdf>>

jejího dalšího rozšiřování, (otázkou v některých případech může být platnost takových ujednání). Vůči dalším případným nabyvatelům této rozmnoženiny však budou taková ujednání neúčinná.⁶⁵

5.3. Pronájem a půjčování

Současnou definici pronájmu (upravenou novelou z roku 2006) obsahuje § 15 AutZ:

Pronájmem originálu nebo rozmnoženiny díla se rozumí zpřístupňování díla ve hmotné podobě za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu poskytnutím originálu nebo rozmnoženiny díla na dobu určitou.

Definice pronájmu a půjčování vychází z čl. 2 odst. 1 směrnice o pronájmu a půjčování⁶⁶. Tyto autorskoprávní instituty nelze v žádném případě směřovat s pronájmem či výpůjčkou ve smyslu občanského, resp. obchodního zákoníku. Autorovi právo počítačový program pronajímat, resp. rozhodovat o jeho pronajímání vyhrazuje též čl. 4 odst. 1 písm. c) směrnice o ochraně počítačových programů.

Pojmový znak úplatnosti smlouvy je zde vyjádřen slovy „za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu“, který jednak zahrnuje i jiná než finanční protiplnění, a jednak vylučuje úplatu, která je hospodářsky bezvýznamná. Z tohoto pohledu lze takové vymezení hodnotit pozitivně,⁶⁷ čistě jazykovým výkladem citovaného ustanovení však není dle mého názoru možné dovodit, zda se má hospodářský prospěch realizovat na straně pronajímatele nebo na straně nájemce, příp. obou. Zákodárce měl na mysli zřejmě první možnost.

Pro počítačové programy zde neplatí žádné zvláštní odchylky.

Právo na pronájem zejména hudebních CD a filmových DVD bývá v praxi obcházeno pomocí tzv. „klubů vlastníků CD“, fungujících de facto jako půjčovny, byť podle smluvních dokumentů jsou všichni „zákazníci“ členy klubu, a tedy spoluvlastníky všech „nabízených“ nosičů, a k pronájmu tak podle těchto dokumentů nedochází. U počítačových programů je využitelnost této praxe, (která je ovšem absolutně neplatná s ohledem na rozpor s § 39 občanského zákoníku), i v případě platnosti takovéto konstrukce, jednotlivými spoluvlastníky právně zkomplikována tím, že licenční smlouvy často umožňují mít počítačový program nainstalovaný současně pouze v jednom počítači a taktéž se zde, na rozdíl například od hudebních CD, neuplatní volné užití díla vytvořením kopie pro vlastní potřebu, z něhož tyto kluby vycházejí (v rozporu s tzv. třístupňovým testem upraveným v § 29 odst. 1 AutZ).

Půjčování definuje § 16 AutZ:

⁶⁵ viz výše citovaný článek P. Otevřela nebo JANSÁ, L. – OTEVŘEL, P. *Softwarové právo – praktický průvodce právní problematikou v IT*. Brno: Computer Press, 2011, s. 276

⁶⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem (kodifikované znění)

⁶⁷ srov. definici nájemní smlouvy podle § 663 ObčZ

Půjčováním originálu nebo rozmnoženiny díla se rozumí zpřístupňování díla ve hmotné podobě zařízením přístupným veřejnosti nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu poskytnutím originálu nebo rozmnoženiny díla na dobu určitou.

Oproti pronájmu se vedle bezúplatnosti vyžaduje zpřístupňování díla zařízením přístupným veřejnosti, tedy zejména v prostorách přístupných neurčitému okruhu zájemců. Půjčováním ve smyslu tohoto ustanovení tedy není půjčování díla mezi přáteli, rodinnými příslušníky a podobně.

Právo na půjčování by rovněž bylo možné podřadit pod čl. 4 odst. 1 písm. c) směrnice o ochraně počítačových programů. Její recitál 12 však veřejné půjčování z působnosti směrnice výslovně vylučuje. Právo na půjčování upravuje již zmiňovaná směrnice o pronájmu a půjčování, která obecně v čl. 3 autorovi právo dílo půjčovat resp. rozhodovat o jeho půjčování vyhrazuje, členským státům současně však v čl. 6 umožňuje stanovit z tohoto práva výjimku, která se může týkat i počítačových programů. Autorovi v takovém případě musí být poskytována odměna. Z placení této odměny je navíc možné osvobodit určité kategorie veřejných zařízení. Český zákonodárce této možnosti nevyužil, když v § 66 odst. 7 AutZ použití knihovní licence podle § 37 spolu s dalšími zákonnými licencemi u počítačových programů vyloučil. K půjčování počítačového program tak bude svolení autora vždy nutné.

5.4. Vystavování

Vystavováním originálu nebo rozmnoženiny díla se rozumí zpřístupňování díla v hmotné podobě umožněním zhlédnutí nebo jiného vnímání originálu nebo rozmnoženiny díla, zejména díla výtvarného, díla fotografického, díla architektonického včetně díla urbanistického, díla užitého umění nebo díla kartografického. (§ 17 AutZ)

Samotné vystavení hmotného nosiče obsahujícího počítačový program neumožňuje vnímání programu. O vystavování podle § 17 AutZ se tedy nejedná. Stejně tak vystavováním není vystavení vyobrazení grafického rozhraní programu. Zřejmě jedinou představitelnou, v praxi však bezvýznamnou, variantou tohoto způsobu užití by zde bylo vystavení zdrojového nebo strojového kódu na papíře nebo obdobném podkladu.

V případě tohoto a výše uvedených způsobů užití díla mluvíme o tzv. „mechanických právech“, neboť se týkají pouze hmotné podoby díla (v uvedeném smyslu), nikoliv podoby elektronické (výjimkou je pořizování rozmnoženin v elektronické podobě). V prostředí Internetu budou obdobné způsoby nakládání s dílem obvykle podřaditelné pod „sdělování díla veřejnosti“ (viz následující kapitola), přičemž bude zpravidla docházet také k rozmnožování díla. Domnívám se, že by vzhledem k flexibilitě prostředí Internetu a mnohosti technických řešení nebylo ani nijak zvlášť účelné, jak uvedeno výše, aby se zákonodárce pokoušel obdobným způsobem kategorizovat jednotlivé způsoby užití díla v elektronické podobě, byť umožnění stažení rozmnoženiny díla může často připomínat jeho rozšiřování, poskytnutí dočasně nebo jinak omezeně funkční rozmnoženiny lze považovat za jistou obdobu pronájmu či půjčování a internetové rozhlasové a televizní vysílání nebo jiné umožnění vnímání díla, kde možnost pořízení rozmnoženiny koncovým uživatelem bude technicky znemožněna či ztížena, může v určitém ohledu připomínat vystavování. Je potom zcela

v rukou smluvních stran licenční smlouvy, aby právo nabyvatele licence dílo v prostředí Internetu užít přesně specifikovaly.

5.5. Sdělování veřejnosti

Obecnou úpravu užití díla jeho sdělováním veřejnosti obsahuje § 18 AutZ:

(1) Sdělováním díla veřejnosti se rozumí zpřístupňování díla v nehmotné podobě, živě nebo ze záznamu, po drátě nebo bezdrátově.

(2) Sdělováním díla veřejnosti podle odstavce 1 je také zpřístupňování díla veřejnosti způsobem, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby zejména počítačovou nebo obdobnou sítí.

(3) Sdělováním díla veřejnosti není pouhé provozování zařízení umožňujícího nebo zajišťujícího takové sdělování.

(4) Sdělováním díla veřejnosti podle odstavců 1 a 2 nedochází k vyčerpání práva autora na sdělování díla veřejnosti.

Sdělování díla veřejnosti zahrnuje tedy širokou škálu různých forem zpřístupňování děl v nehmotné podobě. Veřejností se přitom rozumí individuálně neurčený okruh osob.⁶⁸ Sám zákon pojem „veřejnosti“ blíže nevymezuje a soudní judikatura zatím chybí. Sdělováním díla veřejnosti v každém případě není např. jednorázové odeslání rozmnoženiny díla třetí osobě elektronickou poštou. (Dotčeno tím však může být autorovo právo na rozmnožování díla.)

Rozhlasové a televizní vysílání v souvislosti s předmětem této práce nehrají významnější roli⁶⁹, zcela dominantní je zde síť Internet, prostřednictvím které dochází k masovému rozšiřování autorsky chráněných děl, včetně počítačových programů, ať již oprávněně, nebo neoprávněně.

Ke sdělování počítačových programů veřejnosti dochází i mimo Internet. Zejména v počítačových hernách, internetových kavárnách, knihovnách a v podobných veřejně přístupných zařízeních. V každém zde umístěném počítači musí být nainstalován přinejmenším operační systém, aby bylo možné jej vůbec používat. Z aplikačního softwaru bývá k dispozici obvykle internetový prohlížeč nebo prohlížeč multimediálních souborů, které bývají pravidelně dodávány spolu s operačním systémem, případně kancelářské aplikace a další, v počítačových hernách pak počítačové hry. Právo tyto programy užít formou jejich sdělování veřejnosti by měla umožnit příslušná licence.⁷⁰

⁶⁸ srov. TELEČ, I. – TŮMA, P. *cit. dílo*, s. 219

⁶⁹ Zajímavostí ovšem je, že první počítačové programy bylo na našem území možné si „stáhnout“ prostřednictvím vysílání ČST ve formě zvukového záznamu na magnetofonovou pásku.

⁷⁰ Podle některých názorů se i zde jedná o pronájem díla. Tento výklad je možné v některých případech připustit, obecně však považují takové pojetí pronájmu za příliš extenzivní. Je pravda, že i pevný disk počítače je hmotným nosičem díla, nicméně při používání počítačového programu je program vždy na nějakém hmotném nosiči relativně trvale zachycen, a tak by bylo snadno možné dovést, že např. i při hraní her online dochází často k pronájmu díla, čímž by požadavek na „hmotnou podobu díla“ uvedený v § 15 postrádal smysl.

Klíčovým distribučním kanálem pro šíření počítačových programů, a také místem, kde dochází k nejmasovějšímu porušování autorských práv, je v současnosti počítačová síť Internet. Sdělování počítačových programů veřejnosti prostřednictvím Internetu má dvojí podobu. Jednak podobu tradiční, kdy je kompletní počítačový program, typicky v podobě instalačního balíku, nejprve stažen ze serveru do počítače uživatele a zde teprve instalován a spouštěn, a jednak podobu „webových aplikací“, od jednoduchých skriptů po kompletní softwarová řešení, spouštěných uživatelem přímo na vzdáleném serveru (typu SaaS). Tomuto způsobu distribuce počítačových programů je věnována samostatná kapitola. V praxi mohou být obě varianty kombinovány.

Ohledně stahování autorskoprávně chráněných děl z Internetu obecně platí, že protiprávní zpravidla není samotné stahování, nýbrž sdílení (různými způsoby) bez souhlasu vykonavatele majetkových práv k dílu. Jak již bylo vyloženo výše, pro počítačové programy toto neplatí, neboť se na ně nevztahuje volné užití díla zhotovením rozmnoženiny pro osobní potřebu. V této kapitole nás však zajímá „sdílení“, resp. sdělování počítačových programů veřejnosti prostřednictvím Internetu. Ani zde nejsou odpovědi na některé související otázky jednoznačné. Vedle problematiky použití konkrétního právního rádu, o které již bylo pojednáno výše, se zastavím u dvou praktických otázek. 1) kterým jednáním dochází ke sdělování díla veřejnosti (problematika tzv. „linkingu“ a „embeddingu“) a 2) kdy je při umístění rozmnoženiny díla na Internet naplněn znak veřejnosti.

5.5.1 Linking, Embedding

Podle § 18 odst. 1 AutZ se sdělováním díla veřejnosti rozumí *zpřístupňování díla v nehmotné podobě*. Která všechna jednání však zahrnout pod pojem „zpřístupňování díla“ a která nikoliv? Tato otázka je obzvláště na Internetu aktuální, přičemž dikce zákona, ale ani česká judikatura příliš odpovědi nedávají. Zpřístupňuje dílo pouze ten, kdo je umístí na veřejně přístupný server v síti Internet, nebo také vlastník serveru, poskytovatel internetového připojení, ten kdo na dílo odkazuje prostřednictvím hypertextového odkazu, ten kdo cizí dílo umístěné na cizím serveru začleňuje do obsahu své internetové stránky a další osoby?

Ten, kdo rozmnoženinu díla umístí na veřejně přístupný server, bude za sdělování díla veřejnosti odpovědný vždy⁷¹. Naproti tomu § 18 odst. 3 AutZ stanovuje, že „*sdělováním díla veřejnosti není pouhé provozování zařízení umožňujícího nebo zajišťujícího takové sdělování*“. Opačný přístup by byl v praxi zcela neúnosný. To však neznamená, že odpovědnost provozovatele například webhostingového serveru za „ilegální obsah“ je vždy vyloučena. Tuto oblast podrobně upravuje zákon o některých službách informační společnosti⁷² a možná je i odpovědnost trestní.⁷³ Novela autorského zákona z roku 2006 navíc autorovi díla umožnila domáhat se *základu poskytování služby, kterou využívají třetí osoby k porušování nebo obrozování práva autora* /§ 40 odst. 1 písm. f) AutZ/.

⁷¹ K prvku veřejnosti viz níže. Současně dojde také k rozmnožení díla.

⁷² zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti), ve znění pozdějších předpisů

⁷³ Viz známý rozsudek švédského soudu nad provozovatelem portálu thepiratebay.org, který zprostředkovává sdílení souborů v tzv. „peer-to-peer“ síti prostřednictvím protokolu Bittorent., kdy k protiprávní výměně dat – zejména autorsky chráněných děl – dochází přímo mezi uživateli a na serveru thepiratebay.org nejsou ani dočasně ukládána. Více např. ČÍŽEK, J. *Plně znění rozsudku nad autory The Pirate Bay*. Živě.cz, 2009 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.zive.cz/clanky/plne-zneni-rozsudku-nad-autory-the-pirate-bay/sc-3-a-146629>>

K obecné odpovědnosti za škodu podle občanského zákoníku, případně k některé z forem spoluodpovědnosti za autorskoprávní delikt podle § 270 trestního zákoníku může vést řada jednání, která sama o sobě nejsou zásahem do autorského práva, přičemž posouzení této odpovědnosti může být v konkrétním případě velmi obtížné. Naproti tomu, jestliže některé jednání naplňuje znaky sdělování díla veřejnosti bez souhlasu vykonavatele tohoto majetkového práva k dílu a jestliže nejde o některou ze zákonných výjimek, jedná se vždy o porušení autorského práva s následky předvídanými v § 40 AutZ a o přestupek nebo správní delikt podle Hlavy VI. AutZ.

Jednoznačná shoda nepanuje ohledně otázky, zda sdělováním díla veřejnosti je i odkazování na cizí autorskoprávně chráněný obsah prostřednictvím hypertextového odkazu, zejména pak tzv. „deep link“, odkazující bezprostředně na dílo samo, a zahrnutí cizího díla umístěného na cizím serveru (více viz níže) do obsahu vlastní internetové stránky. Doslovným, jazykovým výkladem by bylo možné spíše dospět k závěru, že se o „zprístupnění“ díla jedná. V praxi by byl takto extenzivní výklad neúnosný, neboť téměř každým hypertextovým odkazem by bylo sdělováno veřejnosti některé z autorskoprávně chráněných děl. Tuto skutečnost poněkud opomíjí komentář k autorskému zákonu, když uvádí: „Za zásah do vylučného autorského práva je třeba považovat jakékoli zprístupnění díla veřejnosti způsobem, že kdokoli k němu může mít přístup k němu na místě a v čase podle vlastní volby, tj. i prostřednictvím pouhého „linku“ nezávisle na vlastnictví či užívání rozmnoženiny díla, která je prostřednictvím „linku“ zprístupněna (tzn. zprístupnění jako tzv. mirror downloading či embedded link). V tomto ohledu se jedná o další užití díla, ke kterému je zásadně nutný souhlas majitele autorského práva k zprístupněnému dílu.“⁷⁴ Uvedený závěr dále zmírňuje, když uvádí: „Odlišné postavení v tomto ohledu zřejmě mají komunikační prostředky, které nezprístupňují rozmnoženinu díla, ale zprístupňují jiný materiál (zejména webovou stránku), jenž toto zprístupnění následně umožňuje. V tomto případě nedochází ze strany osoby, která „link“ umístila k zásahu do autorského práva, neboť jeho prostřednictvím nedochází k zprístupnění díla veřejnosti, ale k zprístupnění jiného materiálu. Vyloučena však dle konkrétních okolností není autorskoprávní odpovědnost za obrožovací delikt.“ Takto konstruovaná „hranice“ by dle mého názoru byla v praxi často velmi neostrá. S ohledem na téma této práce by pak nebylo zcela jednoznačné, jak posuzovat odkaz na webovou aplikaci, ale také internetovou stránku obsahující dílo literární. Vhodnějším se jeví zobecnění závěru německého soudu, který v konkrétním případě poukázal na to, že *odkazy jsou jedním ze základů komunikace na internetu a dovedl, že ten, kdo na internet umístí text či jiné autorské dílo, je srozuměn s tím, že k němu budou mít uživatelé internetu přístup.*⁷⁵ V případě, že by původce odkazu odkazoval na rozmnoženinu díla, o které by mu bylo zřejmé, že byla na Internet umístěna bez souhlasu autora, přicházelo by v úvahu opět několik forem odpovědnosti, nikoliv však odpovědnost za sdělování díla veřejnosti.

Obdobné řešení se vzhledem k určité podobnosti nabízí i v případě začlenění cizího autorskoprávně chráněného obsahu převzatého přímo z jiného umístění bez vytváření jeho rozmnoženiny do obsahu vlastní internetové stránky (resp. stránky, jejíž obsah má uživatel možnost upravovat). Takové jednání však za sdělování díla veřejnosti považováno bývá. V praxi přitom může mít mnoho podob, od prostého vložení obrázku nebo videa až po převzetí kompletního obsahu cizích webových stránek. Vyloučeny nejsou pochopitelně ani webové aplikace. V závislosti na druhu obsahu

⁷⁴ TELEČ, I. – TŮMA, P. *cit. dílo*, s. 228

⁷⁵ OTEVŘEL, P. *Odpovědnost za obsah na internetu (2. díl)*. Právo IT, 2007 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.pravoit.cz/article/odpovednost-za-obsah-na-internetu-2-dil>>

nebo technickém řešení se používají pojmy „inline linking“, „framing“ nebo „embedding“. Právě vložení fotografie do obsahu vlastních webových stránek tímto způsobem posoudil německý soud jako sdělování díla veřejnosti.⁷⁶ Poněkud kuriózně v této souvislosti ovšem vyznívá rozsudek německého nejvyššího soudu z roku 2010, který rozhodl, že zobrazování náhledů obrázků vyhledávačem Google není zásahem do práv autora, když skutečnost, že autor na své webové stránce nepoužil jednoduchý technický prostředek zabráňující indexaci jejího obsahu vyhledávacím robotem, posoudil jako konkludentní souhlas s užitím díla tímto způsobem.⁷⁷ Zmíněný rozsudek je typickou ukázkou skutečnosti, že svět Internetu a současný stav autorského práva nejsou vždy zcela „kompatibilní“.

5.5.2 Stručně k pojmu „veřejnosti“ na Internetu

Jak bylo vyloženo výše, veřejností se rozumí okruh individuálně neurčených osob. Ustanovení § 18 odst. 2 AutZ mluví na sdělování děl prostřednictvím Internetu, když uvádí, že „sdělováním díla veřejnosti podle odstavce 1 je také zpřístupňování díla veřejnosti způsobem, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby zejména počítačovou nebo obdobnou síť“, tedy i „na vyžádání“. Citované ustanovení se nemusí na první pohled jevit problematickým. Vcelku jednoznačně z něho vyplývá, že sdělováním díla veřejnost je umístění rozmnoženiny díla na Internet tak, aby byla pro každého bez obtíží dostupná, a naopak jím není, jak již zmíněno výše, například zaslání rozmnoženiny díla prostřednictvím soukromé e-mailové korespondence. V praxi však existuje řada situací, kdy není zcela jednoznačné, zda konkrétní jednání je sdělováním díla veřejnosti či nikoliv.

Za sdělování díla veřejnosti bude zřejmě nutné považovat i takové umístění rozmnoženiny díla na veřejně přístupný FTP server, kdy počítačový soubor obsahující dílo bude vnořen hluboko v adresářové struktuře, nebude na něj nikde odkazováno a úmyslem osoby, která tuto rozmnoženinu pořídila, vůbec sdělování díla veřejnosti nebude.⁷⁸ Zde stále platí, že k dílu může mít kdokoli přístup. Na druhou stranu je zřejmé, že pokud se o existenci této rozmnoženiny nebude mít v zásadě nikdo praktickou možnost dozvědět, bude takové jednání jen velmi málo ohrožovat oprávněné zájmy autora díla. V této souvislosti si lze, s odkazem na předchozí kapitulu, snadno představit situaci, kdy teprve zveřejnění odkazu na tuto rozmnoženinu třetí osobou bude představovat závažný zásah do autorových práv.

Jestliže ani výše uvedený závěr není nesporný, ještě problematičtější bude umístění rozmnoženin děl na internetové stránky s různou úrovní zabezpečení, které má zajistit právě to, aby

⁷⁶ tamtéž nebo také OTT, S. *Framing a Copyright Violation in Germany*. Links & Law [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.linksandlaw.com/news-update47-framing-server-test-germany.htm>>

⁷⁷ viz OTEVŘEL, P. *Thumbnails – rozsudek ohledně vyhledávače Google*. Právo IT, 2010 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.pravoit.cz/article/thumbnails-rozsudek-ohledne-vyhledavace-google>> nebo *German court decides Google's image search does not infringe copyright*. EDRI, 2010 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.edri.org/edriagram/number8.9/google-image-search-copyright-decision>>. Poněkud odlišně v obdobné věci ale např. belgický soud ohledně služby Google News – více viz např. *Google News podle belgického soudu porušují autorské právo*. EurActiv.cz [online]. [cit. 2012-04-30]. URL <<http://www.euractiv.cz/vzdelavani/0/clanek/google-news-podle-belgickeho-soudu-porusuji-autorske-pravo-008749>>

⁷⁸ Odlišně STRNAD, M. *K pojmu "veřejnosti" u užití díla jeho sdělováním podle § 18/2 AutZ*. ITPrávo, 2000 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=87767>>

k dílu neměl přístup kdokoliv, ale pouze stanovený okruh osob (tedy ne každý, kdo si zde vytvoří uživatelský účet). I takové zpřístupňování díla by v případě nedostatečného zabezpečení přístupu mohlo být za určitých okolností považováno za sdělování díla veřejnosti.

Domnívám se, že položené otázky nejsou ryze akademické, byť stojí zatím poněkud stranou praktického zájmu. Ohledně dalších úvah na toto téma lze odkázat na naposledy citovaný článek. Jeho autor mj. tvrdí: „*Nechceme-li prohlásit veškerý obsah pevných disků serverů Internetu za veřejnosti sdělené dílo, musíme ke stanovení braničního ukazatele použít subjektivního hlediska. Je-li splněna základní podmínka snahy o zabezpečení, ze které je jasné, že autor neměl v úmyslu nabráním dat na server dílo zveřejnit, o zveřejněné dílo potom nejde.*“ Jakkoliv je takový závěr opodstatněný, nejsem si jist, zda by toto subjektivní hledisko vždy obstálo.

6. Licenční smlouva

Autorskoprávní licenční smlouva je zvláštní smluvní typ, upravený v § 46 AutZ a násl. Licenční smlouvou uděluje nositel majetkových práv nabyvateli oprávnění k výkonu práva dílo užít (licenci) k jednotlivým způsobům nebo ke všem způsobům užití, v rozsahu omezeném nebo neomezeném, a nabyvatel se zavazuje zaplatit odměnu, není-li stranami smlouvy sjednáno jinak (§ 46 odst. 1 AutZ). Licenční smlouva je základním právním důvodem, na jehož základě získává osoba od autora odlišná oprávnění k výkonu práva dílo užít. Není však důvodem jediným. Předně autorský zákon v díle 4. upravuje řadu výjimek z výlučných práv autora v podobě volných užití a zákonných licencí k autorskoprávně chráněným dílům. V případě počítačových programů je však jejich rozsah, jak již bylo zmíněno výše, značně omezený. Právo užít počítačový program v minimálním rozsahu náleží také oprávněnému nabyvateli rozmnoženiny počítačového programu⁷⁹ i bez toho, aby uzavíral licenční smlouvu. Konečně u počítačových programů jako děl zaměstnaneckých a děl zhotovených na objednávku⁸⁰ přechází ze zákona na zaměstnavatele, resp. objednatele právo výkonu majetkových práv k dílu jako takový.

6.1. Licence výhradní a nevýhradní

Je-li licence poskytnuta jako výhradní, nesmí ji poskytovatel udělit další osobě a sám se musí zdržet užití díla způsobem, ke kterému licenci udělil (§ 47 odst. 2 AutZ). Výhradní licence má své místo zejména u softwaru vytvořeného na zakázku, „šitého na míru“ objednatele. Ten do jeho vývoje investuje své prostředky a pochopitelně nemá zájem na tom, aby jej mohly užívat další osoby, zejména konkurence. Výhradnost licence lze smluvně omezit ve prospěch jejího poskytovatele, sjednat, že může být poskytnuta také několika dalším osobám a podobně, je však otázkou, nakolik v takových případech půjde ještě o licenci výhradní. Není-li sjednáno něco jiného, má nabyvatel výhradní licence povinnost licenci využívat. V opačném případě může poskytovatel licence za podmínek uvedených v § 53 AutZ od licenční smlouvy odstoupit; uvedené ustanovení platí i pro opravňující licence, avšak s jinými důsledky (srov. § 53 odst. 7). Smyslem této úpravy je chránit

⁷⁹ srov. § 66, odst. 6 AutZ

⁸⁰ srov. kapitulu III.3.2

ekonomické zájmy poskytovatele licence. Licenční smlouva, kterou se poskytuje výhradní licence, musí být uzavřena písemně.

Nevýhradní licence neodnímá jejímu poskytovateli právo užít dílo způsobem, ke kterému licenci udělal a poskytovat licence dalším osobám. Není-li sjednáno, že se licence uděluje jako výhradní nebo nevyplývá-li to jednoznačně z obsahu smlouvy, má se za to, že se jedná o licenci nevýhradní. Nevýhradní licence je typická pro „krabicový software“.

6.2. Podstatné náležitosti licenční smlouvy

Jak vyplývá z definice smluvního vztahu, podstatnými náležitostmi licenční smlouvy jsou vymezení díla, projev vůle poskytnout oprávnění jej užít a stanovení odměny. Počítačový program bude obvykle vymezen svým názvem a vývojovou verzí. Není nutné, ale pro nabyvatele licence je velmi vhodné, podrobně specifikovat jeho funkcionalitu. Licenční smlouvou uděluje poskytovatel nabyvateli právo dílo užít – licenci k jednotlivým způsobům nebo ke všem způsobům užití díla (§ 46 odst. 1 AutZ). Jestliže není způsob užití díla sjednán, má se dle § 50 odst. 2 AutZ za to, že je poskytováno právo dílo užít takovým způsobem a v takovém rozsahu, které jsou nutné k dosažení účelu smlouvy. Na rozdíl od problematické předchozí právní úpravy, která umožňovala uzavřít licenční smlouvu pouze jako smlouvu úplatnou, může být nyní smlouva sjednána též jako bezúplatná /§ 49 odst. 2 písm. b) AutZ/. Pokud však z jednání stran nevyplývá vůle uzavřít smlouvu jako bezúplatnou nebo bez určení výše úplaty, je nutné pod sankcí neplatnosti stanovit výši odměny nebo alespoň způsob jejího určení. Odměna tedy může být určena jednak fixní částkou splatnou jednorázově nebo formou fixních licenčních poplatků za určité období a jednak její výše může záviset na jiných předem stanovených skutečnostech. Může se jednat například o odměnu výnosovou, jestliže nabyvatel licence – distributor softwaru má právo udělovat svým zákazníkům podlicence nebo licence jménem vykonavatele majetkových práv za současného práva pořizovat a rozšiřovat rozmnoženiny. Odměna je pak stanovena jako podíl na tržbách distributora.⁸¹ V souvislosti s rozvojem modelu softwaru jako služby se často uplatňuje princip „pay as you go“, kdy se výše měsíční odměny, kterou nabyvatel platí, odvíjí od skutečného využití licence. Možná je samozřejmě i kombinace odměn fixních a variabilních. Způsob stanovení odměny záleží čistě na „kreativitě“ poskytovatele licence, resp. smluvních stran. Vždy je ovšem třeba, aby byl sjednán jako dostatečně určitý.

6.3. Pravidelné obsahové náležitosti licenčních smluv

Množstevní rozsah licence

Jedná se o ujednání např. o počtu užití díla, ke kterému je nabyvatel oprávněn. V případě krabicového softwaru nabyvatel často zároveň obdrží příslušný počet hmotných nosičů a zejména „licenčních klíčů“, které slouží jako technické prostředky ochrany zajišťující, že množstevní rozsah licence nebude překračován. V případě síťových licencí, kdy je počítačový program instalován na serveru, pak spočívá množstevní omezení licence obvykle v počtu koncových uživatelů, kteří

⁸¹ viz JANSKA, L. – OTEVŘEL, P. *cit. dílo*, s. 48

mohou k programu přistupovat. Zde se může jednat o celkový počet koncových uživatelů s přístupovými právy nebo o počet koncových uživatelů, kteří mohou počítačový program využívat současně. (Přístup bude vázán na počet koncových zařízení – počítačů, ze kterých je možné program na serveru spouštět. Takové řešení je obvyklé.)

Časový rozsah licence

Jestliže není časový rozsah licence sjednán, platí ze zákona, že se jedná o dobu obvyklou pro předmětný druh díla – počítačový program a způsob jeho užití, nikoliv však delší než 1 rok. Proto je nanejvýš žádoucí časový rozsah licence v licenční smlouvě sjednat. V opačném případě by uživatel, uzavřel-li licenční smlouvu, po uplynutí jednoho roku užíval počítačový program protiprávně (ledaže by bylo možné aplikovat některou ze zákonných licencí uvedených v § 66 odst. 1 AutZ).

Územní rozsah licence

V licenční smlouvě lze sjednat území, na kterém je možné software stanoveným způsobem užit. Jestliže v licenční smlouvě není územní rozsah stanoven, má se za to, že se licence poskytuje pro území České republiky. Omezení územního rozsahu licence bude praktické, pokud licence nabyvatele opravňuje dílo užit rozšiřováním rozmnoženin nebo pokud má nabyvatel právo poskytovat podlicence. Naopak se jeví jako nepřijatelné, aby při překročení státní hranice nabyvatel licence ztrácel oprávnění využívat funkcionalitu softwaru, instalovaného v jeho mobilním zařízení jen proto, že na tuto variantu licenční smlouva nepamatovala. Na takového uživatele by však mohlo být pohlíženo jako na „oprávněného nabyvatele rozmnoženiny“, jehož právo software v omezeném rozsahu používat vyplývá z již zmiňovaného § 66, odst. 6 AutZ.

Licenční smlouvy dále mj. obvykle obsahují nebo mohou obsahovat:

- ustanovení o výhradnosti nebo nevýhradnosti licence;
- ustanovení o právu nabyvatele poskytovat podlicence;
- vztahení licenčních podmínek i na upgrade („aktualizace“) softwaru
- licenční ujednání k dalším dílům, které jsou součástí softwarového produktu (obrázky, zvuky, ikonky, písma)
- právo poskytovatele licence požadovat po uživateli „aktivaci“ nebo elektronickou registraci software nebo povinnost nabyvatele strpět dálkově ověření, že je počítačový program užíván v souladu s licencí.

6.4. Zvláštní způsoby uzavírání licenčních smluv

K platnému uzavření smlouvy jsou podle občanského zákoníku potřeba dva právní úkony – oferta (nabídka) a akceptace (přijetí nabídky). Oferta musí být adresná (směřovaná konkrétní osobě), v opačném případě by se jednalo leda o výzvu k podávání návrhů na uzavření smlouvy. K akceptaci dochází v okamžiku, kdy se o ní oferent dozví. Z těchto požadavků autorský zákon u licenční smlouvy v ustanoveních § 46 odst. 5 a 6, vložených novelou č. 216/2006 Sb., slevuje, aby

tak vyhověl praktické potřebě jiných způsobů uzavírání licenčních smluv k počítačovým programům, které byly i do té doby praktikovány, podle českého práva však takto k platnému uzavření licenční smlouvy dojít nemohlo. Zmíněná ustanovení znějí:

(5) O podání návrhu na uzavření smlouvy jde i tehdy, směřuje-li projev vůle i vůči neurčitému okruhu osob.

(6) S přihlédnutím k obsahu návrhu nebo k praxi, kterou strany mezi sebou zavedly, nebo zvyklostem může osoba, které je návrh určen, vyjádřit souhlas s návrhem na uzavření smlouvy provedením určitého úkonu bez vyznění navrhovatele tím, že se podle ní zachová, zejména že poskytne nebo přijme plnění. V tomto případě je přijetí návrhu účinné v okamžiku, kdy byl tento úkon učiněn.

Ustanovení § 46 odst. 5 tedy připouští neadresnost návrhu k uzavření smlouvy. (Zde lze vidět určitou paralelu s veřejným návrhem na uzavření smlouvy podle § 276 obchodního zákoníku). S výjimkou uvedení druhé smluvní strany musí takový návrh obsahovat všechny podstatné náležitosti licenční smlouvy, jinak by se opět jednalo pouze o výzvu k podávání návrhů druhou stranou.

Ustanovení § 46 odst. 6 nevyjmenovává konkrétní způsoby uzavření takové smlouvy, resp. úkony, kterými se smlouvy stává perfektní. V praxi se dovozují tři základní varianty:

Click-wrap – K uzavření smlouvy dojde okamžikem, kdy nabyvatel, zpravidla v průběhu instalace počítačového programu, „klikne“ na tlačítko „Souhlasím s licenčními podmínkami“ apod.

Browse-wrap – Nabyvatel užívá počítačový program v souladu s licenčními podmínkami zveřejněnými na viditelném místě internetové stránky, z níž lze počítačový program stáhnout nebo spustit. Tento způsob uzavření licenční smlouvy bude typický pro webové aplikace.

Shrink-wrap – Licenční smlouva je uzavřena okamžikem porušení obalu, v němž se nachází hmotný nosič, na kterém je počítačový program zachycen. Tento způsob uzavření licenční smlouvy je teoreticky nejvíce problematický a bývá považován za neplatný, jestliže uživatel nemá možnost seznámit se s plným zněním licenční smlouvy dříve, než obal poruší.

J. Aujezdský se domnívá, že by tato nově vložená ustanovení neměla být aplikována současně v rámci jednoho kontraktačního procesu. Poukazuje na jejich jazykový a systematický výklad a považuje za nepřijatelné prolomení základních soukromoprávních zásad situací, kdy se jedna ze smluvních stran o uzavření smlouvy vůbec nedozví.⁸² S tímto závěrem nesouhlasím. Úmyslem zákonodárce bezpochyby bylo z ryze pragmatických důvodů právě tyto jinak elementární zásady prolomit a legalizovat tak stav, který si vyžádala praktická potřeba.⁸³ Původ tohoto zcela mimořádného způsobu uzavření smlouvy nalezneme v angloamerickém právu, kde samotné udělení licence je jednostranným právním úkonem. (Podle naší právní úpravy musí jít o dvoustranný právní úkon – srov. § 12 odst. 1 AutZ.)

⁸² AUJEZDSKÝ, J. *cit. dílo* [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.root.cz/specialy/licence/licencni-smlouva/>>

⁸³ shodně JANSÁ, P. *cit. dílo*, s. 33

IV. SOFTWARE JAKO SLUŽBA (SAAS)

1. Cloud computing

SaaS je jednou z kategorií „cloud computingu“. Cloud computing je pokročilou formou outsourcingu v IT, kdy výpočetní infrastruktura i software jsou poskytovány jako služby. Na počítače koncových uživatelů jsou kladeny minimální nároky, neboť slouží jako pouhé terminály, které k veškerým datům, aplikacím a výpočetní kapacitě přistupují prostřednictvím Internetu, resp. počítačové sítě. Ohledně výhod a úskalí tohoto řešení platí v zásadě totéž, co pro samotný model SaaS.⁸⁴

Slovo „cloud“ znamená v angličtině „mrak“, „oblak“. Často se v této souvislosti hovoří o softwaru či datech „v mracích“, čímž je míněno, že se data obvykle nacházejí „kdesi v infrastruktuře poskytovatele služeb“ mimo bezprostřední dosah koncového uživatele.

Tradičně se uvádějí tři základní kategorie cloud computingu podle rozsahu poskytovaných služeb:

- SaaS (Software as a Service) – software jako služba;
- IaaS (Infrastructure as a Service) – infrastruktura jako služba, někdy též HaaS – hardware jako služba. Díky tomuto řešení odpadá investice do nákupu výkonného hardwaru, který není vždy plně využíván, do síťových prvků atd. Výpočetní výkon a disková úložiště jsou poskytovány jako služba, a to v rozsahu, který v danou chvíli zákazník potřebuje. Někdy se hovoří o „sdílení hardwarových prostředků“. Zákazníkovi tedy nejsou pronajímány konkrétní fyzické součásti hardwaru. S tím souvisí pojem virtualizace.⁸⁵
- PaaS (Platform as a Service) – platforma jako služba. Jedná se o online přístup k hardwarovým prostředkům a nástrojům, které mohou vývojáři – programátoři využívat pro vytváření vlastních „cloudových aplikací“ a jejich hostování.

Někdy se uvádějí i další kategorie – například CaaS (komunikace jako služba) nebo MaaS (monitoring jako služba), ty lze ale zpravidla zařadit do některé z výše uvedených.

Konkrétní „cloudové řešení“ obsahuje jednu nebo více těchto kategorií.

Další dělení cloud computingu se odvíjí od modelu nasazení. Rozeznáváme tak veřejný a privátní (soukromý) cloud, případně cloudy hybridní. Výše uvedený popis platí beze zbytku pro cloud veřejný, označovaný za klasický model. V privátním cloudu jsou konkrétní prostředky vyhrazeny pro jednu organizaci (podnik) nebo jsou provozovány organizací samotnou. Pak už nelze mluvit o službách, ale toliko o IT řešení.

⁸⁴ viz kapitola IV.3.

⁸⁵ viz kapitola IV.2.2.

Zda je cloud computing revoluční změnou, která zcela nahradí současný přístup k informačním technologiím, nebo marnou snahou IT průmyslu oživit koncept, který se již v minulosti neosvědčil, je v současnosti předmětem vášnivých diskuzí. V této chvíli by bylo předčasné dělat jakékoli závěry. Úspěch a životaschopnost cloud computingu prověří až čas.⁸⁶

2. Východiska modelu SaaS

2.1. Vzdálený přístup, serverové instalace, hostovaný software

Klasický model distribuce softwaru vypadá tak, že zákazník/uživatel u prodejce zakoupí krabicový software, případně si nechá zhotovit software na zakázku a následně jej instaluje do takového množství počítačů, ke kterému jej opravňuje licenční smlouva. V těchto počítačích je pak software spouštěn koncovým uživatelem. Uživatel tedy takový software užívá na základě licenční smlouvy, nestane-li se, v případě softwaru vytvořeného na objednávku přímo vykonavatelem majetkových autorských práv.

Licenční podmínky obvykle obsahují ustanovení, že na základě jedné licence smí být počítačový program instalován současně pouze v jednom počítači a užíván současně pouze jedním koncovým uživatelem. Takové řešení mnohdy nutí zákazníka nakupovat licence, které nejsou následně efektivně využívány.

Za dodržení podmínky současného užívání jedním koncovým uživatelem není v rozporu s licenční smlouvou, bude-li program v tomto počítači spouštěn prostřednictvím jiného počítače např. prostřednictvím funkce vzdáleného přístupu. Výhody vzdáleného přístupu a obdobných řešení v souvislosti s počítačovými programy jsou mj. následující:

- Software je možné využívat na libovolném množství zařízení bez nutnosti samostatných instalací a následné aktualizace a správy softwaru, synchronizace uživatelských nastavení, softwarových doplňků a zpracovávaných dat.
- Funkcionalitu softwaru je možné využívat i na mobilních zařízeních, která nedisponují takovou výpočetní kapacitou, jako server, na kterém je program spouštěn.
- Prostřednictvím vzdáleného přístupu lze umožnit externímu správci počítačové sítě efektivně spravovat software instalovaný v jednotlivých počítačích.

⁸⁶ Ke cloud computingu a SaaS obecně a k výhodám a nevýhodám těchto modelů více viz např. JANSÁ, L. – OTEVŘEL, P. *cit. dílo*, s. 258 a násl.; *Cloud computing*. Wikipédia [online]. [cit. 2012-05-15]. URL <http://cs.wikipedia.org/wiki/Cloud_computing>; ČÍŽEK, J. *Cloud computing: slibná budoucnost nebo marketing?*. Živě.cz, 2008 [online]. [cit. 2012-05-15]. URL <<http://www.zive.cz/Clanky/Cloud-computing-slibna-budoucnost-nebo-marketing/sc-3-a-144443/default.aspx>> nebo MRNUŠTÍK, J. *SaaS – Móda nebo revoluce v IT?*. Živě.cz, 2010 [online]. [cit. 2012-05-15]. URL <<http://www.zive.cz/tiskove-zpravy/saas--moda-nebo-revoluce-v-it/sc-5-a-153720/default.aspx>>.

Nejen z těchto, ale i z dalších praktických důvodů bude v mnoha případech výhodné, někdy i nutné, aby takto mohlo k počítačovému programu přistupovat více koncových uživatelů⁸⁷. Pak lze mluvit o „serverové instalaci“ softwaru, ke které je přistupováno z „klientských“ počítačů.

Licenční smlouvy k softwarovým produktům určeným pro tento způsob použití proto zpravidla různým způsobem stanovují počet koncových uživatelů, kteří mají právo software používat. Často nařizují opět licencovat jednotlivé počítače, které mají právo počítačový program na serveru spouštět nebo uvádějí celkový počet koncových uživatelů, kteří mají oprávnění software používat⁸⁸, případně stanovují počet koncových uživatelů, kteří smějí software využívat současně. V úvahu přichází řada dalších řešení a jejich kombinací.⁸⁹

Z právního hlediska nečiní větší potíže ani hostování softwaru na serverech třetích osob. To je ostatně odjakživa typické pro CMS – systémy pro správu obsahu webových prezentací („redakční systémy“), které bývají umístěny společně se samotnou webovou prezentací na serveru poskytovatele webhostingu.

Samotní výrobci a dodavatelé počítačových programů mnohdy využívají distribučního modelu hostovaného softwaru, kdy zákazník stále nabývá konkrétní rozmnoženinu počítačového programu a licenci k jejímu užití, software je však fyzicky umístěn na serveru dodavatele, který zároveň zajišťuje jeho správu, údržbu a další služby. Samotné hostování takto nabytého softwaru, ve spojení s dalšími službami však ještě nelze označit za SaaS.

2.2. Virtualizace

Představa serveru jako „jiného počítače“ se hroubí s pojmem „virtualizace“, a vystávají tak další otázky ohledně softwarových licencí. Virtuální server není trvale vázán na jeden fyzický stroj a na jednom počítači může zároveň fungovat několik virtuálních serverů. Účelem virtualizace je především efektivní využití hardwarových prostředků.

Pojem virtualizace přitom nutně nesouvisí s využitím počítače jako serveru. Pak lze mluvit o „virtuálním počítači“. Jestliže licenční smlouvy obsahují ustanovení, že jednu kopii lze instalovat do jednoho počítače (a přitom vymezují počítač jako fyzické zařízení)⁹⁰, pak lze v závislosti na formulaci smlouvy v souvislosti s virtualizací často dovodit, že zároveň v jednom počítači nelze instalovat více kopií (instancí). Navíc by takové řešení neumožnila případná povinná aktivace programu. Novější, kvalitně sepsané, licenční smlouvy na technologii virtualizace pamatují. Tak EULA pro MS

⁸⁷ Jestliže jednu instanci (instalaci, rozmnoženinu) počítačového programu současně používá více uživatelů, hovoří se o tzv. „multi-tenant architektuře“, nebo jednoduše o principu „one-to-many“.

⁸⁸ Společnost Microsoft rozeznává licence „Device CAL“ pro koncová zařízení a „User CAL“ – licence pro jednotlivé uživatele. Více viz např. VODRÁŽKOVÁ, D. *Konec licencím? Jasná zpráva o licencích v mracích (4)*. Živě.cz, 2011 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.zive.cz/clanky/konecne-konec-licencim-aneb-jasna-zprava-o-licencich-v-mracich-poctvrte/sc-3-a-156994/default.aspx>>

⁸⁹ Blíže např. GAMBOA, J. – LINDSEY, M. *Softwarové licence pro cloud computing*. Computerworld, 2009 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://computerworld.cz/software/softwarove-licence-pro-cloud-computing-4338>>

⁹⁰ např. Windows XP Home Edition EULA

Windows 7 Home Basic výslovně uvádí: „*Použití s technologiemi virtualizace. Místo použití softwaru přímo v licencovaném počítači smíte software instalovat a používat v rámci pouze jediného virtuálního (nebo jinak emulovaného) hardwarového systému v licencovaném počítači.*“

Licenční smlouvy k softwarovým produktům určeným pro serverové nasazení pak různým způsobem vymezují, kolik instancí je možné na serveru vytvořit a spouštět a za jakých podmínek. V souvislosti s virtualizací bude nutné důsledně dbát na ustanovení, která předepisují trvale přiřadit jednu licenci jednomu fyzickému stroji (procesoru) s omezenou možností migrace. Tím je značně omezen pohyb virtuálních serverů po různém hardwaru, což je u virtualizace běžné.⁹¹

S pojmem virtuálního serveru se setkáme také u modelu HaaS⁹², případně IaaS⁹³, kdy, na rozdíl od prostého pronájmu fyzického serveru v datacentru, je poskytována výpočetní kapacita jako služba, bez fixace na fyzický kus hardwaru.

3. Co je SaaS?

Obchodní model SaaS – Software as a Service (software jako služba), o kterém se v současnosti hojně diskutuje zejména v souvislosti s Cloud computingem, není obecně po technické stránce žádnou novinkou. Na obdobném principu fungují veškeré webové aplikace, od jednoduchých interaktivních prvků, začleněných do obsahů internetových stránek, po pokročilé e-mailové schránky a on-line hry. Ucelenější softwarová řešení pak nabízel komerčně ne příliš úspěšný model ASP (Application Service Provisioning), který se rozvinul na konci 90. let. SaaS je jeho nástupcem s řadou technologických vylepšení a s tím souvisejícími nižšími cenami za služby, prosazující se navíc v době masového rozšíření vysokorychlostního připojení k Internetu.⁹⁴

O co se tedy jedná? Model SaaS spočívá ve zpřístupňování hostovaného softwaru zákazníkovi poskytovatelem služby, kdy si zákazník nepořizuje rozmnoženinu počítačového programu k instalaci a provozu na svém zařízení, tedy zásadně nenabývá žádná věcná práva k rozmnoženině počítačového programu, nýbrž je mu umožněno na dálku, prostřednictvím Internetu, k počítačovému programu přistupovat tak, aby mohl využívat jeho funkcionality. Výhody takového řešení jsou mj. následující:

- zákazník platí pouze za to, co skutečně používá,
- odpadá vysoká počáteční investice jako při klasickém nákupu softwaru,
- nesou nutné další investice do hardwaru,

⁹¹ více např. článek *Virtualizace a licence*. Daquas [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.daquas.cz/articles/261-virtualizace-a-licence>>

⁹² Hardware as a Service

⁹³ Infrastructure as a Service, oba výrazy se používají jako synonyma

⁹⁴ K rozdílům mezi modely ASP a SaaS podrobně například *Difference between the ASP model and the SaaS model*. Luit Infotech [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.luitinfotech.com/kc/saas-asp-difference.pdf>> (součást komerční prezentace poskytovatele SaaS).

- poskytovatel služby zajišťuje technickou podporu, údržbu a průběžné aktualizace softwaru,
- software (a data) je dostupný kdekoliv a kdykoliv.

Jako nevýhody lze naproti tomu uvést:

- závislost na vysokorychlostním internetovém připojení,
- nutnost odesílání citlivých dat prostřednictvím Internetu,
- menší možnost customizace (vlastních úprav a nastavení softwaru).

Pokročilý specializovaný aplikační software navíc, alespoň zatím, touto formou poskytován nebývá.

4. Licence a SaaS

Často se píše, že v modelu SaaS (resp. v „Cloudu“ – viz první kapitola této části) žádné licence nejsou, a stejně často je takové tvrzení popíráno. Jak to tedy je? V „cloudu“ se poskytuje bezpochyby celá řada různých oprávnění, často označovaných jako licence. Dle mého názoru však některá z nich nelze považovat za licence ve smyslu § 46, odst. 1 českého autorského zákona (viz poslední odstavec této kapitoly) a některé nejsou dost možná nezbytné.

V modelu SaaS přichází v úvahu dvě základní situace: 1) výrobce softwaru je zároveň poskytovatelem služeb, 2) výrobce softwaru a poskytovatel služeb jsou dva odlišné subjekty. Ve druhém případě uzavírají výrobce softwaru a poskytovatel služeb klasickou licenční smlouvu, v níž je výslovně sjednáno, že software smí být poskytován dalším osobám jako služba, jsou zde obsaženy podmínky poskytování služby a další ujednání. Poskytovatel služeb také nabývá rozmnoženiny předmětných počítačových programů. Společnost Microsoft takovou smlouvu nazývá SPLA⁹⁵. O povaze této licence nabyté takovou smlouvou nemůže být sporu.

Poskytovatel služeb a zákazník mezi sebou uzavírají smlouvu o poskytování SaaS. Jejím klíčovým ustanovením bude právo zákazníka využívat na dálku software instalovaný na serveru poskytovatele, aniž by získal jakákoliv práva k jinému užití této rozmnoženiny počítačového programu, resp. byl jiného užití vůbec fakticky schopen – např. vytváření funkčních rozmnoženin a jejich rozšiřování, včetně vytvoření rozmnoženiny záložní. /Srov. např. omezení rozsahu práv autora podle § 66 AutZ. Konkrétně právo oprávněného uživatele k vytvoření záložní rozmnoženiny podle § 66 odst. 1 písm. c) v tomto případě ovšem zřejmě nepřipadá v úvahu, neboť taková rozmnoženina by nebyla nezbytná pro užívání počítačového programu./ V této souvislosti se nabízí 2 otázky: 1) Je samotné používání počítačového programu užitím díla? 2) Pokud ano, je nutné, aby každá osoba, která počítačový program používá, nabyla pro tento účel vlastní licenci?

Jak bylo vyloženo výše, licenci ve smyslu autorského zákona je *oprávnění k výkonu práva dílo užít*, které uděluje autor (resp. jiná oprávněná osoba) nabyvateli. Jednotlivé způsoby užití díla jsou vy-

⁹⁵ Services Provider License Agreement (licenční smlouva pro poskytovatele služeb)

jmenovány v § 12, odst. 4 AutZ. Byť je tento výčet pouze demonstrativní, za užití, dle komentáře k autorskému zákonu, nelze zřejmě považovat takové způsoby používání díla a nakládání s ním, které byly přinejmenším v době novelizace autorského zákona známé, a zákonodárce je do výčtu nezařadil.⁹⁶ O opaku by na druhou stranu v tomto případě mohly svědčit formulace obsažené v § 30 odst. 3 AutZ, potažmo v § 66 (už samotný pojem „oprávněný uživatel“). Přesto, užitím díla zásadně není pouhé jeho vnímání. Tak při koupi knihy, hudebního CD nebo filmového DVD neuzavírá dle mého názoru zákazník coby konzument žádnou licenční smlouvu, neboť nezískává žádná práva dílo užit, až na zákonem povolené výjimky (volné užití včetně vytvoření rozmnoženiny pro vlastní potřebu, opětovný prodej ad.). Předmětem licenční smlouvy k počítačovému programu je zejména umožnit nabyvateli licence vytvořit jednu nebo více rozmnoženin počítačového programu, bez kterých jej nelze používat. Specifikem používání počítačových programů je, že při jejich spuštění a práci s nimi dochází nejen ke vnímání programu, ale také k vytváření řady jeho dočasných, technických rozmnoženin. I vytváření těchto rozmnoženin je zásahem do výlučného majetkového práva autora na rozmnožování díla, tedy užitím díla, jak výslovně stanovuje § 66, odst. 2 autorského zákona. Tímto způsobem lze dovodit, že počítačový program není technicky možné využívat bez toho, aniž by byl zároveň užíván ve smyslu autorského zákona.

Důležitější bude položit si otázku, koho obecně považovat za uživatele díla. Komentář k autorskému zákonu v této souvislosti uvádí: „*Uživatelem díla není zásadně osoba, která sice svým jednáním fakticky naplňuje znaky užití díla, nicméně tak nečiní na vlastní odpovědnost, nýbrž na odpovědnost osoby jiné. Není jím tedy zejména zaměstnanec při výkonu povinností vyplývajících z pracovněprávního vztahu nebo osoba, která např. pouze spustí službu provozovanou třetí osobou (tj. např. zapne veřejně zhlédnutelný televizní přijímač, vloží nosič do kopírovacího stroje apod.), nýbrž zaměstnavatel či provozovatel služby.*“⁹⁷ Domnívám se, že tento výklad by bylo možné přiměřeně aplikovat i pro software provozovaný jako služba, kde se jedná v mnoha ohledech o obdobnou situaci. Software je fakticky jako služba poskytován též v knihovnách, školních zařízeních, internetových kavárnách apod.⁹⁸ V těchto případech je nabyvatelem licencí provozovatel tohoto zařízení a skutečnost, že umožňuje jeho využívání návštěvníkům-koncovým uživatelům, zpravidla nebývá chápána jako udělování podlicencí. V modelu SaaS se může často jednat o prakticky totožnou situaci, pouze s tím rozdílem, že služba je provozována online. Právo zákazníka přistupovat dálkově k počítačovému programu a používat jej, by pak rovněž bylo odvozeno buď od licence, nabyté provozovatelem služby, nebo z jeho výlučných majetkových práv, je-li zároveň výrobcem softwaru.

Smlouvy o SaaS nicméně pravidelně ujednání o licenci k předmětnému softwaru obsahují. Jansa a Otevřel k tomu uvádějí: „*Právo užívání je umožněno udělením licence, přestože může být názven ‚software jako služba‘ z právního pohledu zavádějící.*“⁹⁹ Donát a Flakšár o udělení licence ve smlouvě o SaaS dále píší: „*Důležitým bodem je dostatečné smluvní ukotvení licenčních podmínek ke softwaru, který je prostřednictvím služby SaaS poskytován. Jednou z nesporných výhod obchodního modelu SaaS může být oprávnění zákazníka dynamicky měnit počet užívaných licencí, tedy tzv. on demand služba, kdy rozsah licenčního oprávnění zákazníka je možné*

⁹⁶ TELEČ, I. – TŮMA, P. *cit. dílo*, s. 173

⁹⁷ TELEČ, I. – TŮMA, P. *tamtéž*, s. 168

⁹⁸ srov. kapitolu III.5.5.

⁹⁹ JANSÁ, L. – OTEVŘEL, P. *cit. dílo*, s. 263

*pružně upravovat na jeho potřeby a zákazník neplatí navíc za počet oprávněných uživatelů, kteří se softwarem ani nepracují.*¹⁰⁰

Je tedy zřejmě třeba mít za to, že pokud spolu dvě strany uzavírají smlouvu, jejímž předmětem je používání softwaru za stanovených podmínek a ve stanoveném rozsahu, bude se toto ujednání, bez ohledu na použitou terminologii, řídit v českém právu ustanoveními autorského zákona o licenční smlouvě. (Jestliže výrobce softwaru a poskytovatel služby jsou rozdílné subjekty, bude se jednat o podlicenci.)

Za zavádějící je z hlediska českého práva nutno považovat také, pokud se píše o „pronájmu licenci“ nebo o „sdílení licenci“. Pro oblast IT práva je obecně typické, že se zde operuje s pojmy v jiném významu, než který odpovídá českým právním předpisům, a to nejen na základě hovorového jazyka nebo „počítačového žargonu“, ale ve značné míře pod vlivem anglo-amerického právního prostředí. Tak pokud společnost Microsoft používá ve svých smlouvách pojem „uživatel“, míní tím vždy fyzickou osobu pracující s počítačem¹⁰¹. Samotný pojem licence bývá pak v souladu s obecným smyslem tohoto slova používán pro celou řadu různých oprávnění. I autorskoprávní licence – právo dílo užít, se nám mnohdy rozpadá na několik licenci, představujících jednotlivá dílčí oprávnění vyplývající z množstevního rozsahu licence nebo sjednaného způsobu (vy)užití díla. Např. pokud se uvádí, že multilicence ke krabicovému softwaru obsahuje x licenci pro x uživatelů, jedná se ve skutečnosti o vymezení množstevního rozsahu jedné licence jednoho nabyvatele (např. zaměstnavatele). Jestliže při nákupu operačního systému Microsoft Windows Server získává nabyvatel licenci pro server a klientské přístupové licence (CAL) pro jednotlivá zařízení, nebo jednotlivé uživatele (fyzické osoby pracující se softwarem), jedná se z hlediska českého autorského zákona stále o jednu licenci (právo dílo užít), a to podrobně vymezeným způsobem. Obdobnou povahu jako licence CAL pak mají licence nazývané SAL (Subscriber Access License), které stejným způsobem přiděluje poskytovatel služeb na základě jedné z variant smlouvy SPLA¹⁰². Při posuzování smluv z oblasti IT majících svůj původ v cizím právním prostředí je tedy nezbytné vždy pamatovat na mnohé terminologické odlišnosti oproti českému právu.

5. Smlouva o SaaS

Náš právní řád smluvní typ smlouvy o poskytování softwaru jako služby nezná. Proto je pro úspěšné fungování modelu SaaS naprosto nezbytné vymezení vzájemná práva a povinnosti poskytovatele služby a zákazníka jako příjemce služby. Předmětem smlouvy je mj. závazek poskytovatele zpřístupnit příslušný software, udělit práva k jeho užívání a zajistit jeho dostupnost a závazek

¹⁰⁰ DONÁT, J. – FLAKŠÁR, M. *Právní otázky kolem poskytování podnikových aplikací formou služby*. IT Systems, 2011, č. 3 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.systemonline.cz/it-pravo/pravo-it-poskytovani-podnikovych-aplikaci-formou-sluzby.htm>>

¹⁰¹ VODRÁŽKOVÁ, D. *Konečně konec licencím? Aneb jasná zpráva o licencích v mracích PODRUHÉ*. Microsoft TechNet, [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://technet.microsoft.com/cs-cz/gg606996>>

¹⁰² viz např. *Licencování software pro poskytovatele služeb* [online]. [cit. 2011-09-01]. URL <<http://www.microsoft.com/cze/licence/programy/com/default.msp>>

zákazníka zaplatit smlouvenou cenu.¹⁰³ Ve smlouvě bude potřeba upravit i další otázky. Její pravidelné náležitosti by měly být následující:

- **Právo zákazníka užívat software umístěný na serverech poskytovatele**

= Udělení licence. (Viz předchozí kapitola.) Předmětný software a jeho funkcionalitu bude ve smlouvě o poskytování SaaS nanejvýš žádoucí podrobně specifikovat.¹⁰⁴

- **Právo využívat hardware poskytovatele k ukládání dat**

Model SaaS by postrádal smyslu, pokud by data, která jsou předmětným softwarem vytvářena nebo zpracovávána, měla být ukládána (pouze) na lokálních discích zákazníka. Tomuto právu pak musí odpovídat povinnost poskytovatele zajistit dostupnost těchto dat a jejich ochranu před ztrátou, poškozením nebo zneužitím. Využívání vzdálených datových úložišť odpovídá modelu „HaaS“ (Hardware as a Service) – další součást „cloud computingu“ (viz kapitola IV.1.).

- **Povinnost zákazníka platit sjednanou cenu**

Minimální počáteční náklady při nasazení modelu SaaS a průběžné platby odpovídající skutečnému využití služeb se uvádějí jako jedna z hlavních výhod tohoto řešení. Poskyvatelé obvykle účtují v měsíčních nebo jiných časových periodách ceny podle počtu koncových uživatelů, rozsahu poskytovaných služeb, využití diskové kapacity apod. Zatímco zpočátku nabízeli poskyvatelé předplatné určitého objemu služeb na delší časové období s nutností hlásit každého jednotlivého koncového uživatele, který bude mít ke službám přístup, dnes se stále více prosazuje platební model „pay-as-you-go“, kdy je „odběr“ softwaru jako služby přirovnáván k odběru elektřiny nebo vody.

- **SLA (Service Level Agreement)**

Česky dohoda o úrovni poskytovaných služeb. Klíčovým ujednáním je zde zejména garance dostupnosti služeb – často nabízená v rozsahu převyšujícím 99 % času v měsíci. Několikaminutové odstávky služeb z důvodu údržby systému apod. lze považovat za přirozené. Rozsáhlejší výpadky však mohou mít pro zákazníka závažné ekonomické následky. Proto je na místě pro tyto případy sjednat náležitou slevu z ceny, příp. smluvní pokutu a zajistit objektivní monitoring dostupnosti.

- **Povinnost mlčenlivosti a ochrana dat zákazníka**

Jak bylo zmíněno výše, k používání softwaru jako služby neodmyslitelně patří ukládání dat na serverech poskytovatele. Přitom představa citlivých obchodních dat kdesi „v mracích“ („cloudu“) mimo vlastní kontrolu může nejednoho podnikatele od tohoto řešení odradit. Se smluvně zakotvenou povinností mlčenlivosti a stanovením sankce pro případ jejího porušení souvisí také náležitá technická ochrana uložených dat a jejich přenosu prostřednictvím internetu před neoprávněným

¹⁰³ zpracováno zejména podle JANSKA, L. – OTEVŘEL, P. *cit. dílo*, s. 262-263

¹⁰⁴ srov. kapitola III.6

přístupem a zneužitím. Pozornost bude třeba věnovat také ochraně osobních údajů podle zvláštních předpisů.¹⁰⁵

- **Poskytování technické podpory**

Technickou podporou je diagnostika a řešení problémů, které nastanou při využívání služeb, poradenství ohledně používání softwaru, průběžné aktualizace atd.

¹⁰⁵ U nás zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

V. ZÁVĚR A NĚKTERÁ AKTUÁLNÍ TÉMATA

I právně a politicky jsou nehmotné statky hůře uchopitelné než věci hmotné. Nalézt společenský konsenzus v otázkách, jakým způsobem a v jaké míře výsledky duševní tvůrčí činnosti právem chránit, a koncepčně jej promítnout do obecně platných právních předpisů, které takovou ochranu účinně zaručí, je úkolem nesmírně náročným. Domnívám se, že u tradičních autorskoprávně chráněných děl, děl literárních a jiných děl uměleckých a vědeckých, se to v zásadě uspokojivě podařilo. O něco problematičtější se situace jeví u výtvorů, které byly do systému autorského práva zařazeny z praktických důvodů pro určitou podobnost s tradičními autorskoprávně chráněnými díly, vykazujících však mnohé odlišnosti. Takovým případem jsou i počítačové programy.

S určitou nadsázkou lze říci, že tvrdou ránu nejen subjektivním autorským právům, ale i autorskému právu jako takovému zasadil Internet. Ten s sebou přinesl a stále přináší zcela nové komunikační možnosti, zároveň se díky tomu ovšem velmi rychle stal místem, kde dochází k masovému porušování práv autorů – „počítačovému pirátství“. Co se Internetu týká, zde přinejmenším česká a evropská autorskoprávní úprava v některých ohledech příliš uspokojivá není.¹⁰⁶ Není se však čemu divit. V éře neustálého technologického rozvoje se po zákonodárci (byť oprávněně) požaduje, aby rychle a flexibilně řešil nově vzniklé problémy, přicházel s řešeními, která budou obecně, dlouhodobě platná, spravedlivá a vyvážená a přitom aby nepostupoval zcela izolovaně vzhledem k celosvětovému rozměru této problematiky. Je zřejmé, že je často velmi obtížné splnit jednotlivé požadavky samy o sobě, vzájemně se potom některé prakticky přímo vylučují.

Ani tam, kde je právní úprava nedostatečná, nejasná nebo v zásadě chybí, nemohou soudy odepřít spravedlnost. Proto při řešení nově vyvstanuvších otázek hraje významnou roli soudní judikatura. V České republice není příliš početná, jinak je tomu však v sousedním Německu nebo v jiných státech EU. Vzhledem k vysokému stupni harmonizace autorského práva členských zemí EU by i zahraniční judikatura měla být brána na zřetel českým soudcem, potažmo soudy jiných členských států. Sjednocující úlohu zde pak hraje Soudní dvůr Evropské unie. Ne vždy se ovšem jeví rozhodování evropských soudů zcela jednotné a koncepční. Srov. např. belgický rozsudek ve věci Google News s německým rozsudkem ohledně miniatur (thumbnails) při vyhledávání obrázků vyhledávačem Google, kde německý soudce dle mého názoru projevil při výkladu právních předpisů značnou míru „kreativity“, byť odůvodněnou praktickými hledisky.¹⁰⁷

Jak jsem již předeslal v úvodu, zařazení počítačových programů do systému autorského práva považuji za vcelku šťastné. Odlišnosti počítačových programů od děl literárních, uměleckých a vědeckých jsou pak v českém autorském zákoně reflektovány některými specifickými výjimkami a zvláštními ustanoveními, které at' už jsou více či méně legislativně-technicky zdařilé, jsou v zásadě funkční. V odchylkách od tradiční kontinentální autorskoprávní koncepce je zákonodárce spíše zdrženlivý. U počítačových programů se více než kde jinde nabízí možnost připustit autorství právnických osob nebo zcela vyloučit osobností práva, obdobným způsobem, jak to zákonodárce učinil

¹⁰⁶ viz zejména kapitola III.5.5. a níže

¹⁰⁷ viz kapitola V.5.1.

u databází, když práva pořizovatele databáze zařadil mezi práva s autorským právem související.¹⁰⁸ Autorství právnických osob v autorském zákoně do určité míry supluje institut zaměstnaneckých děl, u nichž také platí některé výjimky z osobnostních práv autorů. Úpravu zaměstnaneckého díla lze považovat za velmi zdařilou a v praxi potřebnou. Některá specifika platná výhradně pro počítačové programy pak upravují § 65 a § 66 AutZ, představující transpozici evropské směrnice o ochraně počítačových programů, dle mého názoru ovšem ne vždy technicky zcela zdařilou. Významnou odchylkou od samotných soukromoprávních principů jsou pak některé zvláštní způsoby uzavírání licenčních smluv, jejichž právní zakotvení si vyžádala praktická potřeba.

Ochrana počítačového programu vyjádřeného ve zdrojovém kódu jako díla literárního je dle mého názoru nanejvýš potřebná, neboť právě kopírováním částí cizího zdrojového kódu za účelem vývoje konkurenčního produktu může docházet k největším škodám. Na druhou stranu, sama podoba zdrojového kódu nemá přímý vliv na uživatelský úspěch počítačového programu, proto si dovedu představit vedle toho i určitou obdobu ochrany patentové. Chráněna by ovšem musela být skutečně nová, unikátní řešení, a to pouze na velmi omezenou dobu. Přitom lze opět odkázat na problematiku vynálezů implementovaných počítačem a některé velmi kontroverzní patenty, na které poukazuje B. Štědroň.¹⁰⁹

V blízké budoucnosti nelze zřejmě očekávat revoluční změny v pojetí autorskoprávní ochrany jako takové. V některých ohledech je pouze patrné určité sblížování systému kontinentálního a anglo-amerického, jak bylo ilustrováno výše. Rozhodující roli zde přitom zřejmě hrají Spojené státy, jakožto země původu nejvýznamnějších softwarových produktů. Copyrightový systém se pak může jevit obecně pro práva k počítačovým programům vhodnější.

Zvýšený zájem mezinárodního společenství i národních zákonodárců pak jeví prostředí Internetu, zejména s ohledem na problém počítačového pirátství a účinnou ochranu práv autorů v „informační společnosti“.

Velké kontroverze ještě stále vzbuzuje například francouzský zákon, který umožňuje odpojit od Internetu uživatele stahující nelegální obsah, tzv. systém „třikrát a dost“, přezdívaný též „digitální gilotina“. (Odpojení od Internetu mohl původně nařídit správní orgán, takovou úpravu ovšem shledal francouzský ústavní soud protiústavní a nyní musí rozhodnout soud.) Obecně lze pozorovat tlak na posílení odpovědnosti poskytovatelů služeb informační společnosti za jimi přenášený obsah, a to nejen těch, jejichž uživatelský úspěch je z velké míry založen právě na sdílení „pirátského obsahu“ (datová úložiště, videosevery, vyhledávače torrentů a trackery), ale i poskytovatelů internetového připojení. Provozovatelé těchto služeb by měli mít podle některých návrhů povinnost aktivně filtrovat obsah nahrávaný, resp. přenášený uživateli těchto služeb. Něco takového je ovšem v současnosti v rozporu s čl. 15 odst. 1 směrnice o elektronickém obchodu.¹¹⁰ To však ne-

¹⁰⁸ srov. § 88 a násl. AutZ a kapitulu III.3.4.

¹⁰⁹ viz kapitola II.3.

¹¹⁰ směrnice evropského parlamentu a rady 2000/31/ES ze dne 8. června 2000 o některých právních aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu („směrnice o elektronickém obchodu“). Srov. též § 3 zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zá-

znamená, že jejich odpovědnost za přenášený obsah je v současnosti zcela vyloučena a nelze jim ukládat provedení žádných opatření.¹¹¹ Posílení odpovědnosti a uložení nových povinností poskytovatelům služeb informační společnosti by bylo bezpochyby velmi účinným a pragmatickým řešením, který by výrazně pomohlo ochránit práva autorů, v důsledku by mohlo však znamenat naprostou paralýzu těchto služeb. Proto považuji současnou právní úpravu za optimální. V této souvislosti vzbudily na přelomu let 2011 a 2012 celosvětovou kontroverzi návrhy amerických zákonů SOPA (Stop Online Piracy Act) a PIPA (Protect Intellectual Property Act), které měly právě razantnější zásahy vůči poskytovatelům služeb umožňovat, včetně blokování konkrétních služeb a adres. Pro masivní protesty technologických společností, ke kterým se přidali mj. Wikipedia, Google nebo Facebook tyto zákony přijaty nebyly. Větší nekompromisnost úřadů Spojených států vůči internetovému pirátství dokresluje také známý zásah proti portálu Megaupload z letošního roku. Zejména ten pak rozpoutal rozsáhlé útoky hackerské skupiny Anonymous na různé webové portály po celém světě. Představy jejich příznivců a různých pirátských hnutí o „svobodném Internetu“, kde by v zásadě neměly platit žádné zákony a o zbytečnost autorského práva vůbec jsou zcela neakceptovatelné. Kontroverze ohledně těchto dvou zákonů ukazují především na protichůdné zájmy držitelů autorských práv (zejména filmového a hudebního průmyslu) a technologických společností, které se velmi obtížně vyvažují. Jak jsem napsal výše, současnou evropskou úpravu považuji za v zásadě vyváženou. Domnívám se, že nositelům autorských práv umožňuje se proti jejich porušování účinně bránit a zároveň nepřiměřeně nezatěžuje poskytovatele služeb a nebrzdí rozvoj Internetu.

Mimořádné emoce pak ve společnosti vzbuzuje mezinárodní Obchodní dohoda proti padělatelství, známá pod zkratkou ACTA. Tyto emoce jsou podpořeny řadou všeobecně rozšiřovaných dezinformací ohledně obsahu této smlouvy. Jakkoliv proces její přípravy mohl být netransparentní a původní návrhy se mohly od konečného znění lišit, po přečtení finální verze je zřejmé, že smlouva nepřináší pro české a evropské právo nic nového. Závazky smluvních stran jsou již v zásadě obsaženy v dohodě TRIPS a v evropských směrniciích a promítnuty v českém autorském zákoně a dalších právních předpisech. Lze tak říci, že vlna nevole a odporu se zvedla vůči něčemu, co zde existuje již řadu let. Cílem dohody je sladit již existující vysoké standardy ochrany práv k duševnímu vlastnictví, a to pro účely ochrany mezinárodního obchodu, jak napovídá samotný název smlouvy, přičemž důležité je, že smlouva je otevřená – neomezuje se pouze na členy WTO či WIPO. Co se týká konkrétních výhrad, smlouva v žádném případě nezavazuje smluvní strany ke kontrolám osobních zavazadel včetně obsahů elektronických paměťových zařízení na hranicích ani nestanovuje povinnost odpojovat „domácí stahovače“ od Internetu. Nanejvýš lze říci, že zavedení takových opatření národními zákonodárci nevylučuje. Je pak na pováženu, když podobné dezinterpretace smlouvy prezentují i veřejnoprávní média. V podrobnostech lze odkázat na články uvedené v poznámce pod čarou.¹¹² Proces ratifikace smlouvy ACTA je v současnosti v České republice pozasta-

kon o některých službách informační společnosti) nebo rozsudek ESD ve věci C-70/10, Scarlet Extended SA v. Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs SCRL (SABAM).

¹¹¹ srov. tamtéž. Viz tak např. rozsudek ESD ve věci C-324/09, L'Oréal SA a další proti eBay International AG a další.

¹¹² viz např. TELEEC, I. *ACTA nejsou akta ani akty*. Jiné právo, 2012 [online]. [cit. 2012-05-01]. URL

<<http://jinepravo.blogspot.com/2012/02/ivo-telec-acta-nejsou-akta-ani-akty.html>> nebo text Markéty Prchalové, ředitelky České protipirátské unie v článku *Protipirátská unie: Mediální bouře kolem dohody ACTA je jen bublina*. Technet.cz,

ven, Evropský parlament o ní má rozhodovat v červnu letošního roku. Zároveň jsou vznášeny požadavky, aby její slučitelnost s evropským právem posoudil Soudní dvůr Evropské unie a v České republice Ústavní soud.

2012 [online]. [cit. 2012-05-01]. URL <http://technet.idnes.cz/protipiratska-unie-medialni-boure-kolem-dohody-acta-je-jen-bublina-10m-/sw_internet.aspx?c=A120201_131255_sw_internet_vse>

POUŽITÉ PRAMENY

Monografie

CHALOUPKOVÁ, H. – HOLÝ, P. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007

JANSA, L. – OTEVŘEL, P. *Softwarové právo – praktický průvodce právní problematikou v IT*. Brno: Computer Press, 2011

JANSA, P. *Právní aspekty implementace projektu „Creative Commons“ v České republice*, Praha, 2008. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Právnická fakulta. Ústav práva autorského, práv průmyslových a práva soutěžního.

KNAPPOVÁ, M. – ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. A KOL. *Občanské právo hmotné* 3. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2007

KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 6. opravené a doplněné vydání, Brno: Doplněk, 1994

MATZNER, J. *Právní úprava počítačového programu z pohledu autorského práva*. Ostrava: Key Publishing, 2010

ŠTĚDRŇ, B. *Ochrana a licencování počítačového programu*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010

TELEC, I. – TŮMA, P. *Autorský zákon – komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007

Články

AUJEZDSKÝ, J. *Licence*. Root.cz [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.root.cz/specialy/licence/>>

CLEVELAND, B. *The SaaS Business Model and Some Common Legal Questions*. Bruce Cleveland's Rolling Thunder, 2009 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.interwest.com/rolling-thunder/on-demand/the-saas-business-model-and-some-common-legal-questions/>>

ČERMÁK, J. *Odpovědnost poskytovatelů připojení za porušení autorského práva ze strany svých uživatelů*. IT-právo, 2002 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://itpravo.cz/index.shtml?x=86918>>

ČERMÁK, J. *Právní aspekty odkazů (hyperlinks) - část II: Odpovědnost za odkazovaný cizí obsah*. IT-právo, 2002 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://itpravo.cz/index.shtml?x=92888>>

ČERMÁK, J. *Vztah principu teritoriality a polohy serveru při určení rozhodného autorského práva na Internetu*. IT-právo, 2001 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=47573>>

- ČÍŽEK, J. *Cloud computing: slibná budoucnost nebo marketing?*. Živě.cz, 2008 [online]. [cit. 2012-05-15]. URL <<http://www.zive.cz/Clanky/Cloud-computing-slibna-budoucnost-nebo-marketing/sc-3-a-144443/default.aspx>>
- ČÍŽEK, J. *Plné znění rozsudku nad autory The Pirate Bay*. Živě.cz, 2009 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.zive.cz/clanky/plne-zneni-rozsudku-nad-autory-the-pirate-bay/sc-3-a-146629>>
- DONÁT, J. *Právní aspekty cloud computingu*, IT systems, 2011, č. 7–8 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.systemonline.cz/virtualizace/pravni-aspekty-cloud-computingu.htm>>
- DONÁT, J. – FLAKŠÁR, M. *Právní otázky kolem poskytování podnikových aplikací formou služby*. IT Systems, 2011, č. 3 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.systemonline.cz/it-pravo/pravo-it-poskytovani-podnikovych-aplikaci-formou-sluzby.htm>>
- DUŠKOVÁ-JANOUCHOVÁ, K. *Pozor na zaměstnanecké dílo!*. Profit, 2006 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.profit.cz/clanek/pozor-na-zamestnanecke-dilo.aspx>>
- GAMBOA, J. – LINDSEY, M. *Softwarové licence pro cloud computing*. Computerworld, 2009 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://computerworld.cz/software/softwarove-licence-pro-cloud-computing-4338>>
- JEŽEK, D. *isoHunt žalován o více než 4 milióny dolarů*. DIIT, 2011 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://diit.cz/node/26408>>
- KODERA, J. *Rozdíl mezi ASP a SaaS*. Jiko Blog, 2007 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.abako.cz/blog/145/rozdil-mezi-asp-a-saas/>>
- KOŠIČÁR, M. *SaaS: Virtualizace jako služba*. CIO Business World, 2009 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://businessworld.cz/it-strategie/SaaS-Virtualizace-jako-sluzba-4745>>
- KUNDU, S. *Licensing software for the Cloud*. Express Computer, 2010 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.expresscomputeronline.com/20100719/trend01.shtml>>
- LAUSCHMANN, J. *Co znamená SOPA pro otevřený web, Wikipedii a svět*. tyinternety.cz, 2011 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.tyinternety.cz/udalosti/co-znamena-sopa-pro-otevreny-web-wikipedii-a-svet2-5612>>
- LIPTÁK, A. *Cloud computing a SME*. Software v době SAAS, 2011 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <http://obchodnimodely.blogspot.com/2011/03/cloud-computing-sme_17.html>
- LISNÍK, L. *CRM jako SaaS?*. ITEuro blog, 2011 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://blog.iteuro.cz/2011/07/crm-jako-saas.html>>
- MAISNER, M. – KŘÍŽKA, M. – FLAŠKÁR, M. *Praktické aspekty licenčních smluv v IT*. epravo.cz, 2009 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.epravo.cz/top/clanky/prakticke-aspekty-licencnich-smluv-v-it-57721.html>>

- MALÝ, M. *Co je a co není cloud*. Lupa.cz, 2011 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.lupa.cz/clanky/co-je-a-co-neni-cloud/>>
- MATEJKA, J. *Směrnice o softwarových patentech, aneb Poslední dějství počítačového programování?*. ITprávo, 2004 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=188651>>
- MATEJKA, J. – ČERMÁK, J. *Odpovědnost poskytovatelů volného prostoru na Internetu za cizí obsah*. ITprávo, 2001 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://itpravo.cz/index.shtml?x=48792>>
- MRNUŠTÍK, J. *SaaS – Móda nebo revoluce v IT?*. Živě.cz, 2010 [online]. [cit. 2012-05-15]. URL <<http://www.zive.cz/tiskove-zpravy/saas--moda-nebo-revoluce-v-it/sc-5-a-153720/default.aspx>>
- OTEVŘEL, P. *Odpovědnost za obsah na internetu (1–3. díl)*. Právo IT, 2007 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.pravoit.cz/article/odpovednost-za-obsah-na-internetu-1-dil>>
- OTEVŘEL, P. *Prodej software z druhé ruky. Je to legální?*. Právo IT, 2007 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.pravoit.cz/article/prodej-software-z-druhe-ruky-je-to-legalni>>
- OTEVŘEL, P. *Thumbnails – rozsudek obledně vyhledávače Google*. Právo IT, 2010 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.pravoit.cz/article/thumbnails-rozsudek-ohledne-vyhledavace-google>>
- OTEVŘEL, P. *Vyčerpání práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny autorského díla*. Právní rozhledy, 2005, č. 3, s. 86
- OTT, S. *Framing a Copyright Violation in Germany*. Links & Law [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.linksandlaw.com/news-update47-framing-server-test-germany.htm>>
- OVERDIJK, T. – VAN DER PUTT, P. – DE VRIES, E. – SCHAFFT, T. *Exhaustion and Software Resale Rights – A comparison between the European exhaustion doctrine and the U.S. first sale doctrine in the light of recent case law*. Computer Law Review International, 2011 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.vondst-law.com/files/Exhaustion%20and%20Software%20Resale%20Rights%20CRI%202011-02.pdf>>
- PECHA, R. *Je občanský zákoník ve vztahu subsidiarity k zákonům upravujícím právní vztahy vznikající z výsledků duševní tvořivé činnosti?*. Právní rozhledy, 2002, č. 8, s. 392
- POLČÁK, R. *Prodej software z druhé ruky*. Blog Ústavu práva a technologií Právnické fakulty MU, 2010 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://ict-law.blogspot.com/2010/09/prodej-software-z-druhe-ruky-americky.html>>
- RADOŠOVSKÝ, P. *Rozhodné právo v závazkových vztazích z mezinárodního obchodu - kolizní normy obecně (Římská úmluva o právu použitelném na smluvní vztahy)*. epravo.cz, 2003 [online]. [cit. 2012-03-25]. URL <<http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodne-pravo-v-zavazkovych-vztazich-z-mezinarodniho-obchodu-kolizni-normy-obecne-rimska-umluva-o-pravu-pouzitelnem-na-smluvni-vztahy-22499.html>>
- SAKKERS, H. *Směrnice EHS pro právní ochranu počítačových programů*. Brno: Zpravodaj ÚVT MU, 1992, roč. III, č. 2, s. 1-3

ŠTRNAD, M. *K pojmu "veřejnosti" u užití díla jeho sdělováním podle § 18/2 AutZ*. ITPrávo, 2000 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.itpravo.cz/index.shtml?x=87767>>

ŠTRUPL, V. *Integrace a SaaS* [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <http://issuu.com/venca/docs/integrace_a_saas>

TELEC, I. *ACTA nejsou akta ani akty*. Jiné právo, 2012 [online]. [cit. 2012-05-01]. URL <<http://jinepravo.blogspot.com/2012/02/ivo-telec-acta-nejsou-akta-ani-akty.html>>

TÝČ, V. *Mezinárodní aspekty ochrany průmyslových a autorských práv*. Brno: Masarykova Univerzita, 2008 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://is.muni.cz/el/1422/podzim2008/MVV796K/Dusevni-1-uvod.txt?fakulta=1422;obdobi=4363;kod=MVV796K>>

VODRÁŽKOVÁ, D. *Konečně konec licencím? Aneb jasná zpráva o licencích v mračích*. Díly 1–5. Microsoft TechNet, [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://technet.microsoft.com/cs-cz/gg606996>>

VODRÁŽKOVÁ, D. *Licence pro software v mračích*. IT Systems, 2011 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.systemonline.cz/virtualizace/licence-pro-software-v-mracich.htm>>

VODRÁŽKOVÁ, D. *Licence produktů společnosti Microsoft ve virtuálním prostředí*. Díly 1–3. Microsoft TechNet, [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://blogs.technet.com/b/technetczsk/archive/2011/07/15/souhrn-clanku-o-cloud-sluzbach-microsoftu.aspx>>

ZIKMUND, M. *Co je to Cloud computing a proč se o něm mluví*. BusinessVize.cz, 2010 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.businessvize.cz/software/co-je-to-cloud-computing-a-proc-se-o-nem-mluvi>>

ZIKMUND, M. *Soukromý cloud, trend který možná teprve přijde*. BusinessVize.cz, 2011 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.businessvize.cz/software/soukromy-cloud-trend-ktery-mozna-teprve-prijde>>

„Slovenská OSA“ pokutovala „embedování“ videí. DIIT, 2011 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://diit.cz/node/17603>>

5 Minute FAQ: License Agreements vs. SaaS Agreements. *The Licensing Law Blog*, 2010 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://thelicensinglawblog.com/2010/08/5-minute-faq-license-agreements-vs-saas-agreements/>>

Client Access Licenses. Microsoft [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.microsoft.com/licensing/about-licensing/client-access-license.aspx>>

Cloud computing. Wikipedia [online]. [cit. 2012-05-15]. URL <http://cs.wikipedia.org/wiki/Cloud_computing>

Cloud computing, PaaS and SaaS for 2011. Anassutzi & Co Limited, 2010 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.anassutzi.com/articles/125-cloud-computing-paas-and-saas-for-2011.html>>

Cloud Computing's Other Achilles' Heel: Software Licensing. DevCentral, 2009 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://devcentral.f5.com/weblogs/macvittie/archive/2009/01/27/cloud-computings-other-achilles-heel-software-licensing.aspx>>

Computer. Encyclopaedia Britannica [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/130429/computer>>

Computer. Wikipedia [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://en.wikipedia.org/wiki/Computer>>

Copyright aspects of hyperlinking and framing. Wikipedia [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <http://en.wikipedia.org/wiki/Copyright_aspects_of_hyperlinking_and_framing>

Difference between the ASP model and the SaaS model. Luit Infotech [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.luitinfotech.com/kc/saas-asp-difference.pdf>>

Digital Ecosystem. WIPO [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <http://www.wipo.int/edocs/mdocs/copyright/en/wipo_ip_cm_07/wipo_ip_cm_07_www_82573.pdf>

Dohoda o právech duševního vlastnictví souvisejících s obchodem TRIPS. BusinessInfo.cz, 2002 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravni-prostredi-celni-problematika/dohoda-o-pravech-dusevniho-vlastnictvi/1000487/4792/>>

German court decides Google's image search does not infringe copyright. EDRI, 2010 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.edri.org/edriagram/number8.9/google-image-search-copyright-decision>>

Google News podle belgického soudu porušují autorské právo. EurActiv.cz [online]. [cit. 2012-04-30]. URL <<http://www.euractiv.cz/vzdelavani0/clanek/google-news-podle-belgickeho-soudu-porusuji-autorske-pravo-008749>>

Jak vybrat licenční model pro poskytování IT služeb?. Daquas [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.daquas.cz/articles/451-jak-vybrat-licencni-model-pro-poskytovani-it-sluzeb>>

Kalifornský soud rozhodl, že RapidShare autorská práva neporušuje. DIIT, 2010 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://diit.cz/clanek/kalifornsky-soud-rozhodl-ze-rapidshare-autorska-prava-neporusuje>>

Licencování software pro poskytovatele služeb [online]. [cit. 2011-09-01]. URL <<http://www.microsoft.com/cze/licence/programy/com/default.aspx>>

Model Provisions on the Protection of Computer Software. WIPO, 1978 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <http://www.valimaki.com/org/docs/wipo_model_law.pdf>

Program Microsoft Service Provider License Agreement (SPLA). Microsoft [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.microsoft.com/cze/licence/programy/com/spla.aspx>>

Protipirátská unie: Mediální bouře kolem dohody ACTA je jen bublina. Technet.cz, 2012 [online]. [cit. 2012-05-01]. URL <http://technet.idnes.cz/protipiratska-unie-medialni-boure-kolem-dohody-acta-je-jen-bublina-10m-/sw_internet.aspx?c=A120201_131255_sw_internet_vse>

První obvinění v ČR za linkování filmů ze serverů třetích stran. DIIT, 2001 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://diit.cz/node/16839>>

Software as a service. Wikipedia [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <http://en.wikipedia.org/wiki/Software_as_a_service>

Software as a Service-legal aspects. PRLog, 2010 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.prlog.org/10653780-software-as-service-legal-aspects.html>>

The Law on Fonts and Typefaces. Printed by Erik [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.printedbyerik.com/2011/03/the-law-on-fonts-and-typefaces>>

The Twelve decide to protect computer programs: Piracy costs more than four billion dollars a year. 1991 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/91/420>>

Tvůrce Limewire porušuje autorská práva zábavního průmyslu, rozhodl soud. DIIT, 2010 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://diit.cz/node/16082>>

Universal Copyright Convention. Wikipedia [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <http://en.wikipedia.org/wiki/Universal_Copyright_Convention>

Virtualizace a licence. Daquas [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.daquas.cz/articles/261-virtualizace-a-licence>>

Východiska dohody TRIPS. Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2010 [online]. [cit. 2012-01-08]. URL <<http://www.mpo.cz/dokument6336.html>>

SUMMARY

Copyright Protection of Computer Programs, Software as a Service

This diploma thesis describes Czech legislation on copyright protection of computer programs in European and international law context. The commentary is mostly focused on current, practical issues, which often aren't clearly and satisfactorily solved, or issues which are subjects of current or recent litigations before European courts.

First chapter introduces special characteristics of computer programs in copyright law, shortly mentions other possibilities of their legal protection and outlines some problems connected with massive technology development and international dimension of these questions, which are enlarged in following chapters. It also defines basic terminology used in the thesis.

Chapter two, called "Sources of international and European law" mainly focuses on international treaties and EU directives, on which current Czech copyright protection of computer programs is based.

Following chapter describes Czech copyright protection of computer programs, respecting, in general, structure of Czech Copyright Act and simultaneously gives deeper look into selected up to date problems. It compares computer programs with traditional copyrighted works, explains i.a. concept of "employee's work" and closely focuses on author's moral and, mainly, economic rights. Special attention is dedicated to distribution of software over the Internet (legal or not). Final sub-chapter deals with licence agreements including some special ways of their concluding.

Chapter four is dedicated to Software as a service business model. Whether it will succeed on large scale or not, it brings a big number of legal questions.

Concerning the phenomenon of the Internet, law sometimes seems to be out of depth and any attempts of its deeper regulation regularly face protests of public, as noted in the final chapter.

Klíčová slova: autorské právo, počítačový program, software, software jako služba, SaaS

Keywords: Copyright, computer program, software, software as a service, SaaS